

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra ruského jazyka a literatury

Po stopách Jana Blažeje Santiniho-Aichela

Bakalářská práce

Autor: Anna Kulišová
Studijní program: B7310 Filologie
Studijní obor: Cizí jazyky pro cestovní ruch – anglický jazyk
Cizí jazyky pro cestovní ruch – francouzský jazyk
Vedoucí práce: Mgr. Markéta Krménčíková
Oponent práce: Mgr. Jana Kostincová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Anna Kulišová
Studium:	P18P0958
Studijní program:	B7310 Filologie
Studijní obor:	Cizí jazyky pro cestovní ruch - anglický jazyk, Cizí jazyky pro cestovní ruch - francouzský jazyk
Název bakalářské práce:	Po stopách Jana Blažeje Santiniho-Aichela
Název bakalářské práce AJ:	Tracing the Footsteps of Jan Blažej Santini-Aichel

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se bude zabývat dílem významného barokního architekta Jana Blažeje Santiniho-Aichela. Teoretická část práce bude zahrnovat představení Santiniho života, popis barokního slohu a především popis vybraných památek na území České republiky. Součástí praktické části bude návrh itineráře výletu po Santiniho památkách.

KUNC, Vladimír; RŮŽIČKA, Stanislav. *Santini*. Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014, 168 s. ISBN 978-80-905429-5-2.

SEDLÁK, Jan; KROUPA, Jiří. *Zelená hora: Žďársko Jana Santiniho*. Praha: Foibos, 2015, 112 s. ISBN 978-80-87073-85-8.

BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Beroun: Machart, 2014, 224 s. ISBN 978-80-86720-61-6.

HOLEČKOVÁ, Marie. *Vysočinou po stopách Santiniho*. Beroun: MH Beroun, 2006, 140 s. ISBN 80-86720-27-6.

ŠÍR, Jiří; ŠÍROVÁ-MOTYČKOVÁ, Kamila. *Klenoty českého baroka*. Praha: Kartografie, 2008, 221 s. ISBN 978-80-739.

Garantující pracoviště: Katedra ruského jazyka a literatury, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Krménčíková

Oponent: Mgr. Jana Kostincová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 19.12.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé práce Mgr. Markétě Krmenčíkové za její cenné rady, ochotu a čas. Také bych chtěla poděkovat své rodině, příteli a přátelům za jejich podporu při mém studiu.

Anotace

KULIŠOVÁ, Anna. *Po stopách Jana Blažeje Santiniho-Aichela*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 90 s. Bakalářská práce.

Cílem bakalářské práce je seznámení s významným českým barokním architektem Janem Blažejem Santinim-Aichelem. Práce se soustřeďuje na popis barokního slohu, a to včetně zasazení do historického kontextu. Nechybí ani popis barokní gotiky, která je pro Santiniho dílo typická. Dále je popsán samotný život Santiniho a jeho dílo, včetně specifických rysů Santiniho staveb. V práci jsou také detailně popsány jeho jednotlivá díla nacházející se na českém území, která jsou rozdělena do oblastí podle svého výskytu. V praktické části je práce zaměřena na návrh výletu po Santiniho památkách ve Žďáru nad Sázavou. Práce je také doplněna o obrazovou přílohu.

Klíčová slova: baroko, Jan Blažej Santini-Aichel, architektura, památka, kostel

Annotation

KULIŠOVÁ, Anna. *Tracing the Footsteps of Jan Blažej Santini-Aichel*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 90 pp. Bachelor Degree Thesis.

The aim of the bachelor thesis is to acquaint you with the eminent Czech Baroque architect Jan Blažej Santini-Aichel. The bachelor thesis focuses on the description of the Baroque style, including putting it in a historical context. There is also a description of the Baroque Gothic style, which is typical of Santini's work. Furthermore, the life of Santini and his work are described, including the specific features of Santini's buildings. The bachelor thesis also gives a detailed description of his constituent works located in the Czech region, which are divided into areas according to their occurrence. In the practical part, the bachelor thesis is focused on the draft itinerary of a trip around Santini's monuments in Žďár and Sázavou. The thesis is also supplemented with a photographic addendum.

Keywords: Baroque, Jan Santini Aichel, architecture, monument, church

Obsah

Úvod.....	8
1 Baroko.....	9
1.1 Baroko v českých zemích.....	9
1.2 Barokní gotika.....	10
2 Jan Blažej Santini-Aichel.....	12
2.1 Život Jana Blažeje Santiniho-Aichela.....	12
2.2 Inspirace a dílo Jana Blažeje Santiniho-Aichela.....	14
2.3 Jan Blažej Santini-Aichel v literatuře.....	16
3 Vybrané památky Jana Blažeje Santiniho-Aichela.....	18
3.1 Praha.....	18
3.1.1 Valkounský dům.....	18
3.1.2 Kolowratský palác.....	18
3.1.3 Morzinský palác.....	19
3.1.4 Kostel u Kajetánů.....	20
3.1.5 Kostel Panny Marie Vítězné.....	20
3.2 Střední Čechy.....	21
3.2.1 Sedlec u Kutné Hory.....	21
3.2.2 Panenské Břežany.....	23
3.3 Západní Čechy.....	24
3.3.1 Mladotice.....	24
3.3.2 Mariánská Týnice.....	25
3.3.3 Plasy.....	26
3.3.4 Kladruby.....	28
3.3.5 Hubenov.....	31
3.3.6 Kalec.....	32
3.4 Východní Čechy.....	33
3.4.1 Hradec Králové.....	33
3.4.2 Chlumeck nad Cidlinou.....	35
3.4.3 Želiv.....	36
3.5 Morava.....	38
3.5.1 Žďár nad Sázavou a Zelená hora.....	38
3.5.2 Rajhrad.....	42
3.5.3 Křtiny.....	44
3.5.4 Zvole.....	46

3.5.5	Horní Bobrová.....	47
3.5.6	Obyčtov	48
	Praktická část.....	50
4	Výlet po Santiniho památkách	50
4.1	Základní informace o výletu.....	50
4.2	Program a časový harmonogram výletu	50
4.3	Itinerář výletu	52
4.4	Kalkulace ceny	55
	Závěr.....	57
	Zdroje	58
	Přílohy	60
	Seznam obrázků	60
	Seznam tabulek	61
	Seznam map	62

Úvod

Tato bakalářská práce se věnuje osobnosti a dílu významného českého barokního architekta italského původu Jana Blažeje Santiniho-Aichela, který se proslavil především pro svůj jedinečný styl zvaný barokní gotika.

Práce je rozdělena do čtyř částí. V první části se autorka zaměřila na vysvětlení umělecko-historického slohu baroka, kde vysvětluje původ slova „baroko“, popisuje jednotlivé historické události, které měly vliv na vývoj baroka, a také seznamuje čtenáře s hlavními barokními znaky. V této části práce je vysvětlen i vývoj baroka na českém území, přičemž je kapitola doplněna o jednotlivé významné osobnosti tohoto období. Nechybí ani představení jedinečného architektonického stylu barokní gotiky.

Druhá část práce je zaměřena na samotného Jana Blažeje Santiniho-Aichela. V této části autorka popisuje, kde Santini získal inspiraci pro svá jedinečná díla a jak celkově probíhal jeho profesní život. V kapitole jsou také obecně přiblíženy specifické rysy Santiniho děl. Autorka se zaměřila i na některé publikace o Santinim, kde osvětluje, jak byl zpočátku Santini vnímán jako umělec a jak jednotliví autoři postupně prováděli rozbor jeho děl, přičemž nám jejich publikace poskytují detailní informace a charakteristiku Santiniho tvorby.

Ve třetí části se práce zabývá výčtem a popisem vybraných Santiniho památek, rozdělených do regionálních oblastí podle svého výskytu na českém území. Největší pozornost je věnována oblasti Žďáru nad Sázavou, který je dále hlavním tématem čtvrté části práce, jež je zároveň částí praktickou. Praktická část je zaměřena na návrh výletu po Santiniho památkách do již zmiňované oblasti a obsahuje propracovaný harmonogram výletu včetně itineráře a kalkulace.

Součástí práce je také obrazová příloha jednotlivých památek, která pomáhá vytvořit celkovou představu o jedinečnosti Santiniho děl.

Autorka si toto téma vybrala zejména pro svůj zájem o barokní umění. Architektka Santiniho zvolila s cílem přiblížit čtenářům tohoto významného umělce a jeho díla, která i přes svou mnohdy unikátní architektonickou dispozici nejsou veřejnosti tolik známá.

1 Baroko

Umělecký sloh baroko neboli barok vznikl v Itálii a zahrnuje období 17. až první poloviny 18. století. Baroko navazuje na manýrismus, který upouští od pravidel renesance a klade větší důraz na zdobnost a hravost.

Pro zrod a vývoj baroka měl zásadní význam Tridentský koncil, probíhající v letech 1545–1563, který byl svolán papežem Pavlem III. s cílem reformovat církve a ukončit náboženské spory s protestanty. Na koncilu byla formulována zásadní dogmata římskokatolické církve a ustanovena instituce inkvizice. Římskokatolická církev potřebovala ke své prezentaci nové umění, které by ji oslavovalo a propagovalo, a tím se stalo baroko.

Ačkoliv baroko je nejvíce spojováno s církví a určitou propagandou náboženství, objevuje se i v protestantských zemích, jako jsou Anglie a Francie. Nicméně v těchto zemích je více umírněnější a racionálnější, a spíše se prosazuje profánnější rokoko a neoklasicismus.¹

Barokní sloh se potýkal s neporozuměním. Od 2. poloviny 18. století bylo baroko chápáno jako sloh nabubřelý, příliš okázalý a v kontrastu s náboženstvím byl vnímán negativně. Například koncem 18. století bylo baroko popsáno italským spisovatelem Francescem Miliziem jako „*superlativum vší bizarnosti*“ a „*směšný výstřelek*“. ² Název baroko pochází z portugalského „barroco“, což znamená „nepravidelný, křivý“, přičemž se tento výraz používal pro označení perel nepravidelného tvaru. I přes snahu švýcarského historika, Heinricha Wölfflina, prolomit negativní chápání baroka, byla tato definice uvedena v Meyerově Lexikonu konverzace z roku 1904, kdy v přeneseném významu popisuje slovo baroko jako „*odchylující se, zvláštní, podivný*“. ³ Nicméně díky Wölfflinovým dílům se baroko začíná považovat za progresivní umělecký styl bez negativního nahlížení.

Hlavními znaky barokní architektury je dynamika, zdobnost, iluze prostoru, důraz na intenzitu, pohyb, vytváření prostoru, napodobení ideálu či určitý druh iluzionismu.

1.1 Baroko v českých zemích

V českých zemích se první barokní formy objevují na počátku 17. století ve spojení s manýrismem. Nicméně jeho postupné pronikání bylo vzhledem k vypuknutí třicetileté války pozastaveno až do počátku 30. let 17. století. Pravděpodobně nejvýznamnější stavbou

¹ KITSON, Michael. *Barok a rokoko*, Praha: Pallas 1972. ISBN 94-130-72, s. 12.

² BEDNORZ, Achim a TOMAN, Rolf. *Baroko*. 2. vydání. Praha: Sloart, 2007. ISBN 978-80-7209-771-5, s. 7.

³ BEDNORZ, Achim a TOMAN, Rolf. *Baroko*. 2. vydání. Praha: Sloart, 2007. ISBN 978-80-7209-771-5, s. 8.

v předbělohorské době je kostel Nejsvětější Trojice na Malé Straně od architekta Giovanniho Maria Filippiho.

Ojedinělým počinem v souvislosti pronikání baroka je výstavba rezidence Albrechta z Valdštejna v Praze – komplex Valdštejnského paláce.

Po skončení třicetileté války a následné konsolidaci poměrů jsou přestavovány zničené stavby a budována nová architektura. V tomto raném období baroka jsou staviteli architekti přicházející z Itálie, v českých zemích přezdíváni Vlaši – např. Carlo Lurago, Giovanni Domenico Orsi de Orsini, Francesco Caratti a Jean-Baptiste Mathey, jehož tvorba je považována za mezník raného a vrcholného baroka.

Na konci 17. století se vedle již etablovaných stavitelů postupně prosazují i místní umělci, kteří jsou potomci italských a německých přistěhovalců. Významnými osobnostmi tohoto období vrcholného baroka jsou architekti Giovanni Battista Alliprandi, Octavio Broggio, František Maxmilián Kaňka, Kryštof a Kilián Ignác Dientzenhoferové a Jan Blažej Santini-Aichel, sochaři Matyáš Bernard Braun a Ferdinand Maxmilián Brokoff a malíři Petr Jan Brandl a Václav Vavřinec Reiner.

V polovině 18. století dochází k ústupu barokní pompéznosti a okázalosti ve prospěch módního neoklasicismu. Poslední významnou realizací v české barokní architektuře byla přestavba Pražského hradu mezi lety 1754-1775.⁴

1.2 Barokní gotika

Barokní gotika je unikátní architektonický styl, který spočívá v prolínání gotických a barokních prvků.

Během dlouhého období třicetileté války byly poškozeny zvláště církevní stavby, kláštery, které bylo nutné opravit. Z důvodu pietas církevní hodnostáři klášterů akceptovali barokní gotiku jako ideální podobu pro renovaci a dostavbu klášterních areálů. Zpravidla se ponechaly lomené oblouky a žebrová klenba, ale zbytek stavby už byl dekorován v barokním duchu.

Hlavním představitelem barokní gotiky byl Jan Blažej Santini-Aichel, který byl gotikou natolik inspirován, že i do novostaveb zakomponoval jednotlivé gotické prvky.

⁴ BURIAN, Jan. *Baroko v Čechách a na Moravě*, Praha: BB Art, 1993, s. 8-13.

Touto myšlenkou barokní gotiky byl ovlivněn nejen Santini, ale i Maxmilián Kaňka a Kilián Ignác Dientzenhofer, který barokizoval mnoho středověkých kostelů.⁵

⁵ STAŇKOVÁ, Jaroslava a VODĚRA, Svatopluk. *Praha gotická a barokní*, Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0866-7, s. 145-147.

2 Jan Blažej Santini-Aichel

Jan Blažej Santini-Aichel (1677–1723) byl jedním z nejvýznamnějších střeoevropských barokních architektů, který realizoval své projekty výhradně na českém území. Jeho nejznámější stavba, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, byla dokonce roku 1994 zařazena na Seznam světového dědictví UNESCO.

2.1 Život Jana Blažeje Santiniho-Aichela

První zmínky o Santiniho rodině se objevují v roce 1635, kdy se v Praze oženil Santiniho dědeček Antonio Akel, pocházející z jihotyrolského města Roveredo ⁶, s pannou Krystinou Ostovou z Plzně. Antonio Akel sídlil na Malé Straně, ale tvrdí se, že později trávil svůj život na Starém Městě. Stýkal se s významnými osobnostmi té doby – například se Santinem de Bossi nebo Carlem Luragem. Předpokládá se, že právě u Carla Luraga působil jako zedník a podílel se na několika stavbách v Praze. V kostele sv. Jakuba na Starém Městě Antonio Akel pokřtil své syny, a to Carla Antonia v roce 1650 a Santina Aichela v roce 1653, kdy Santin Aichel byl otcem Jana Blažeje Santiniho Aichela. ⁷

Santin Aichel žil na Starém Městě, byl vyučeným kameníkem a s kamenickým mistrem Adamem Kulichem se podílel na několika významných objednávkách – například na katedrále sv. Víta, kdy se pravděpodobně kvůli jejímu dokončení přestěhoval na Hradčany, kde žil v jednom z řemeslnických domků se svou manželkou Alžbětou Thimovou, se kterou se vzali roku 1675. V katedrále sv. Víta také pokřtili své děti – 4. února 1677 Jana Blažeje, 25. září 1678 Alžbětu a 28. dubna 1680 syna Františka Jakuba. Díky přívětivým vztahům s rodinou Carla Luraga, se Santin Aichel setkal s architektem a malířem Jeanem Baptistou Matheyem a podílel se na realizaci jeho návrhů – například na budově strahovského kláštera. ⁸

Nejmladší syn Santina Aichela, František Jakub, se rovněž vyučil kameníkem, a dokonce s jeho otcem pracoval na stavbě jezuitské koleje. Na rozdíl od jeho dědy Antonia Akela, který se stýkal především s lidmi z italského prostředí, se jeho otec Santin přátelil převážně s českými příslušníky, a díky věrnému přátelství s již zmíněným Adamem Kulichem, poznal František Jakub jeho dceru Barboru, již si vzal později za manželku. ⁹

⁶ KUNC, Vladimír a RŮŽIČKA, Stanislav. *Santini*, Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 17.

⁷ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 51.

⁸ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 53.

⁹ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 55.

Nejstarší syn Santina Aichela, Jan Blažej, který nebyl tolik fyzicky zdatný, aby pokračoval v otcově řemeslu kameníka, přenechal řízení otcovy dílny svému mladšímu bratrovi. O přesné disabilitě Jana Blažeje nejsou žádné zmínky (pravděpodobně byl částečně ochrnutý a chromý¹⁰), ale je písemně doložena z 13. října 1707, kdy správce zámku v Mělníku, Jakub Josef Richterson, poslal dopis správci Černínského paláce Janu Jiřímu Pleinerovi týkající se výzdoby hlavního sálu, ve kterém uvádí, že „*chromý Sandyn je vyučeným malířem dosti zkušeným ve stavebních věcech.*“¹¹

Navzdory fyzické indispozici Santini oplýval nadáním. Předpokládá se, že J. B. Mathey byl Santiniovým učitelem, neboť oba byli vyučeni jak malíři, tak architektky, což v té době v Praze nikdo jiný kromě Matheye nebyl.¹²

Santini podnikl cestu do Itálie, kde nasbíral nové zkušenosti a poznatky. Ovládal češtinu, němčinu, italštinu a nejspíše i latinu, a to jak slovem, tak písmem. Vedle architektury a malířství se zajímal i o jiné obory, jako je deskriptivní geometrie a náboženství.¹³

Do Prahy se vrátil koncem roku 1699 a společně s rodinou přesídlil do domu na Pohořelci v městské čtvrti Hradčany. Po smrti otce a později i mladšího bratra vedl spory ohledně dědictví a vymáhal se zapůjčených peněz svému bratrovi.¹⁴

V roce 1705 se Santini přestěhoval se svou budoucí ženou do Valkounského domu v Nerudově ulici. Jeho ženou byla Veronika Alžběta, dcera císařského a královského malíře Kristiana Schrödera. Oddáni byli 2. března 1707 v chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně, kde byly později pokřtěny i jejich děti. S Veronikou Alžbětou měl tři syny a jednu dceru – nejstarší syn Jan Norbert Lukáš se narodil 19. října 1707, Josef Rudolf Felix Řehoř byl pokřtěný 23. září 1708, František Ignác 20. června 1710 a dcera Anna Veronika 4. března 1713.¹⁵ Alžběta Veronika ale onemocněla a roku 1716 zemřela, přičemž rovněž jejich děti zemřely velmi brzy na tuberkulózu.¹⁶ Dcera Anna Veronika se jako jediná z dětí dožila dospělosti.

¹⁰ KUNC, Vladimír a RŮŽIČKA, Stanislav. *Santini*, Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 17.

¹¹ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 55.

¹² HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 57.

¹³ KUNC, Vladimír a RŮŽIČKA, Stanislav. *Santini*, Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 17.

¹⁴ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 58-60.

¹⁵ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 63.

¹⁶ KUNC, Vladimír a RŮŽIČKA, Stanislav. *Santini*, Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 19.

Santini se podruhé oženil v roce 1720 s dcerou rytíře Jana Hendrycha Chřepického z Modliškovic – Antonií Ignací Chřepickou z Modliškovic. Její otec byl roku 1683 povýšen do panského stavu, tudíž tento sňatek zajistil Santinimu postup do vyšší společenské vrstvy. S Antonií Ignací měl dvě děti – dceru Janu Ludmilu, která byla pokřtěná 29. listopadu 1721 a syna Jana Ignacia Rochuse, pokřtěného 17. srpna 1723 opět v kostele sv. Mikuláše. Jan Ignacius Rochus ale bohužel v témže roce zemřel, tudíž naživu zůstaly pouze obě Santiniho dcery. Při křtu všech dětí byli přítomni urození lidé, což dokládá Santiniho společenskou prestiž.

Jan Blažej Santini zemřel po delší nemoci 7. prosince 1723. Podle Santiniho posledního přání byl pohřben na bývalém hřbitově u kostela sv. Jana Křtitele v Oboře ve Šporkově ulici na Malé Straně, kde jeho hrob připomíná pamětní deska.^{17 18}

2.2 Inspirace a dílo Jana Blažeje Santiniho-Aichela

V Santiniho životě se objevilo mnoho osobností, které mohly mít vliv na jeho tvorbu. Jednou z nich byl Kristian Schröder, již zmíněný císařský malíř, jehož dceru si vzal Santini za manželku, přičemž v té době bylo běžné, že si žák vzal za ženu dceru svého mistra.¹⁹ Z toho plyne, že je velmi pravděpodobné, že právě Kristian Schröder předal Santinovi některé zkušenosti. Schröder podnikl cestu do Říma a Benátek, kde se vyučil, a později se stal vyhlášeným malířem. Jedním z jeho žáků byl například i Petr Brandl.

Další velkou osobností, která ovlivnila Santiniho tvorbu, byl nepochybně jeho učitel Jean Baptista Mathey. Mathey vynikal ve znalosti římské architektury, což potvrdil stavbou křižovnického kostela sv. Františka Serafinského z Assisi, nacházejícího se u Karlova mostu. Mathey se věnoval několika přestavbám a pracoval i pro cisterciácký klášter v Plasech u Plzně, kde rovněž pracoval několik let i Santini.

Velkou inspiraci získal Santini na svých cestách, a to konkrétně v Římě, kde poznal architekturu Francesca Borrominiho.

Po návratu z cest se Santinimu finančně dařilo a už v roce 1700 uskutečňoval své první stavby na zakázky. K prvním Santiniovým zadavatelům patří opati cisterciáckých klášterů Wolfgang Lochner ze Zbraslavi a Jindřich Snopek ze Sedlce. Oba opati byli spokojeni s jeho prací a ohromeni jeho talentem natolik, že Santiniho doporučili opatu Eugenu Tyttlovi do Plas

¹⁷ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 64-66.

¹⁸ SLÁMA, Miloslav. Pamětní deska – architekt Jan Blažej Santini-Ajchl. *Turistika.cz – Pro větší zážitek z cest a výletů* [online]. [cit. 28.3.2021]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/mista/pametni-deska-architekt-jan-blazej-santini-ajchl/detail>

¹⁹ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 58.

u Plzně a Václavu Vejmluvovi do Žďáru nad Sázavou, přičemž pro tyto kláštery pracoval Santini od roku 1706 až do své smrti, a dokonce i poté byly některé jeho návrhy realizovány.

Roku 1710 opat Maurus Finsgut z benediktinského kláštera v Kladrubech u Stříbra vypsal výběrové řízení na přestavbu kláštera. Maurus Finsgut dal přednost právě Santiniho návrhu před návrhem Kryštofa Dientzenhofera a to i přesto, že byl finančně nákladnější.²⁰ Santini tuto pozdně románskou stavbu přetvořil do podoby barokní gotiky.

Většinu Santiniho děl představuje sakrální architektura, a protože Santini nepatřil do zednického ani stavebního cechu, svoje první profánní stavby uskutečňoval nejdříve na venkově. Santini stavěl například pro rodinu hraběte Kolowrata-Libštejnského, a to konkrétně v Rychnově nad Kněžnou, v Deštném, Dolním Ročově a v Praze. Další známou světskou stavbou je zámek Karlova Koruna v Chlumci nad Cidlinou, realizovaný pro hraběte Františka Ferdinanda Kinského.^{21 22}

Vrcholným dílem Santiniho tvorby je poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou.²³

Protože Santini vyrůstal v areálu Pražského hradu, byla gotická architektura jeho silnou inspirací a promítla se do jeho díla. Z bohaté škály gotických prvků Santini často používal síťovou klenbu, která mu sloužila jako výchozí mřížka pro barokně-gotické klenby, a společně s dekorativními, často krouženými, žebry utvářela dynamičnost stavby. Z dalších gotických prvků uplatňoval také lomený oblouk, kružbu, visutý svorník, gotický portikus, baldachýn nad sochami aj.²⁴

Santiniho díla jsou také známá symbolikou, kterou do nich vkládal. Například půdorys hospodářského dvora ve Žďáru nad Sázavou připomíná lyru, půdorys panské hospody v Ostrově na Žďársku má tvar písmene W, což připomíná iniciály opata Václava Vejmluvy, a u kostela sv. Václava ve Zvoli použil pro zakončení lucerny svatováclavskou knížecí korunu.

²⁰ KUNC, Vladimír a RŮŽIČKA, Stanislav. *Santini*, Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 21.

²¹ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 120.

²² Opočno – Putování za Santinim. *Jan Blažej Santini Aichel – Santini v Srdci Evropy*. [online]. [cit. 5.4.2021]. Dostupné z: <https://www.santini.cz/cz/kralovehradecky-kraj/opocno>

²³ KUNC, Vladimír a RŮŽIČKA, Stanislav. *Santini*, Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 22.

²⁴ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 160-162.

Zajímavý je také mariánský kostel v Obyčtově, kde Santini ukázal ojedinělé pojetí zoomorfismu, kdy půdorys kostela připomíná tvar želvy, což je symbol stálosti ve víře.²⁵

Díky svému osobitému pojetí architektury se Santini stal v krátké době vyhledávaným a uznávaným umělcem. Pro specifické vnímání, jedinečnost a originalitu neměl Santini žádné následovníky, kteří by se mu z uměleckého hlediska vyrovnali. Nicméně se dá najít několik umělců, kteří jsou Santinim ovlivněni, a to například rakouský architekt Johann Michael Prunner, u kterého se inspirace Santinim nejvíce projevila u staveb kolem roku 1720. Barokní pojetí kostela Nejsvětější Trojice ve Stadl-Pauře u Lambachu je inspirováno Santiniho stavbou kaple sv. Anny v Panenských Břežanech, kdy Prunner rovněž využil půdorys rovnostranného trojúhelníku vepsaného do kruhu.²⁶

Santini nepatřil ke stavebním podnikatelům a nevlastnil ani svou dílnu, ale dohlížel na realizaci svých staveb, které prováděly jiné stavební firmy, přičemž nejznámějšími staviteli podle Santiniho plánů byli František Maxmilián Kaňka, Giovanni Antonio Lurago a Bartolomeo Scotti.^{27 28} Díky tomuto způsobu byl Santini schopen pracovat na několika stavbách najednou, což vedlo k uskutečnění více než 80 staveb během přibližně 23 let jeho profesního života.²⁹

Jak již bylo zmíněno, Santini se vyučil nejenom architektem, ale také malířem. Nicméně není známo žádné jeho malířské dílo a během realizací svých staveb se pravděpodobně o malířství ani nezajímal. Jeho mistrovskou kresbu je možné vidět v detailně promyšlených plánech a podrobných půdorysech.³⁰

2.3 Jan Blažej Santini-Aichel v literatuře

Na rozdíl od již zmíněných architektů, bylo dílo Jana Blažeje Santiniho-Aichela na několik let zapomenuto. Jak již bylo řečeno, Santini nepatřil do zednického cechu, což bylo důvodem, proč se jeho jméno nevyskytuje v knize pražských stavitelů. Některé další záznamy poskytují nepravdivé informace o Santinim, případně neexistuje zmínka o jeho dílech nebo naopak byla

²⁵ KUNC, Vladimír a RŮŽIČKA, Stanislav. *Santini*, Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 47.

²⁶ KRTIČKA, Jiří Bernard. Johann Michael Prunner – rakouský následovník architekta Santiniho. *Česká galerie*. [online]. [cit. 5.4.2021]. Dostupné z: <https://www.ceskegalerie.cz/cs/tema/umeni-historie/johann-michael-prunner-rakousky-nasledovnik-architekta-santiniho>

²⁷ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 124.

²⁸ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 126.

²⁹ KUNC, Vladimír a RŮŽIČKA, Stanislav. *Santini*, Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 19.

³⁰ KUNC, Vladimír a RŮŽIČKA, Stanislav. *Santini*, Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 22.

jeho díla pouze kritizována. Teprve až ve 20. letech 20. století historici umění, Antonín Podlaha a Zdeněk Wirth, odhalili ve svých spisech významná Santiniho díla veřejnosti.

V některých publikacích byla Santiniho tvorba nepochopena, což nepříznivě ovlivnilo další zkoumání jeho stavitelského umění. První odbornou publikací o Santinim byla monografie profesora Oldřicha Stefana, který se snažil o komplexní charakteristiku Santiniho díla. Je nutné ale podotknout, že tato monografie obsahovala mnoho nepřesností, kdy například prof. Stefan přisoudil Santinimu některé stavby jiných umělců.

Na monografii prof. Stefana navázali další autoři, kteří ve svých odborných publikacích připsali mnoho dalších děl Santinimu, a to vedlo k faktu, že na začátku 70. let 20. století mu bylo v české literatuře přisouzeno okolo dvě stě děl, což je v porovnání s jeho aktivním působením nepravděpodobné.

První, kdo se zabýval kostelem sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou, byl Václav Richter.³¹

Díky svým studiím poskytlo mnoho dalších autorů podloženou charakteristiku Santiniho děl a nové informace o jeho životě. Komplexní monografii o Santinim a jeho díle sepsal v roce 1998 Mojmir Horyna.

³¹ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 24-25.

3 Vybrané památky Jana Blažeje Santiniho-Aichela

3.1 Praha

3.1.1 Valkounský dům

Valkounský dům je měšťanský dům situovaný v Nerudově ulici, který v současné době slouží jako hotel *Santini Residence*.

Roku 1705 ho koupil Jan B. Santini od Jiřího Schwalbla ze Schwalbenfeldu a obýval jej až do své smrti. Podílení Santiniho na úpravě domu sice není doloženo, ale dá se předpokládat nejen z určitých rysů fasády, ale také proto, že roku 1727 prodala Santiniho manželka dům za mnohem větší cenu, než byl tehdy koupen.

Ve čtyřosém průčelí domu se nachází dva shodně utvořené portály, které jsou zakončeny konkávně seříznutými rohy. Nad každým portálem je také kónický klenák, přičemž klenák nad levým portálem je zdoben vystupujícím apotropaionem hlavy Medusy. Průčelí je rámováno nárožními lizénami. Okna pod korunní římsou jsou čtvercová a okna v prvních dvou patrech obdélníková. Typickým santiniovským rysem je ozdobný prvek suprafenster nad okny v prvním patře, a také motiv vikýře, který je vsazen mezi přerušený fronton a tříboký štít.³²

3.1.2 Kolowratský palác

Kolowratský palác, později zvaný také Thunovský palác, je sídlem italského velvyslanectví a nachází se v Nerudově ulici.

V Ostruhové ulici (v současné době Nerudova) patřilo několik domů rodu Slavatů, nicméně po jeho vymření získal nárok na palác Norbert Leopold hrabě Libštejnský z Kolowrat. Na příkaz hraběte byly zhotoveny první plány paláce, na kterých se až do roku 1704 podílel italský architekt Domenico Martinelli, díky kterému se stavba nesla v duchu římského baroka 2. poloviny 17. století.

Roku 1706 jsou představeny návrhy Jana B. Santiniho, které byly realizovány až synem Norberta Leopolda – Norbertem Vincentem Libštejnského z Kolowrat. Stavbu podle plánů Santiniho zhotovili slavní stavitelé Giovanni Antonio Lurago a Bartolomeo Scotti.

³² HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 234.

V 2. polovině 18. století byl palác zděděn rodem Thunů. Od této doby došlo k několika úpravám interiéru, z nichž nejrozsáhlejší proběhla v letech 1869-1875 podle návrhu Josefa Zítka.

Přestože je palác nepravidelného půdorysu, průčelí budovy je osově symetrické. Dominantní částí průčelí je střední trojosý rizalit s jónskými pilastry a mansardovou střechou. Na obou stranách budovy se nachází boční trojosé rizality mělkého provedení. Protože se stavba rozléhá na nepravidelném povrchu, je jeho sklon vyrovnán soklem s objemnými bosami. Bosáž se také vyskytuje na navazujícím přízemí. Nápaditými prvky jsou nadokenní římsy, šambrána lemující okna a korunní římsa. Velmi působivý je také vstupní portál opatřený výzdobou od M. B. Brauna.^{33 34}

3.1.3 Morzinský palác

Dalším palácem, který se nachází v Nerudově ulici, je Morzinský palác, v němž sídlí velvyslanectví Rumunska.

Palác byl vystaven v letech 1713 až 1714 pro hraběte Václava Morzina. Santini zde měl vytvořit jednotnou hlavní fasádu, a přitom co nejméně zasáhnout do konstrukce starších staveb. Santini bydlel přímo naproti paláci, a tak ho znal ze všech úhlů pohledu, což mu nejspíše pomohlo ke sjednocení průčelí, protože se mu povedlo všechny nepravidelnosti překrýt tak, že nejsou vůbec postřehnutelné.

Průčelí budovy je třináctiosé a skládá se ze středního pětiosého rizalitu, po jehož bocích jsou dvě dvojice dvouosých segmentů s krajními rizality, na které navazuje balustrová atika se sochami představující symboliku ročních dob. Střední rizalit je převýšen podkrovním polopatrem a zakončen nízkým trojúhelníkovým štítem. Okna prvního a druhého patra jsou zdobena oblamovanými nadokenními římsami. Ve středu rizalitu je umístěn erb.

V přízemí se nachází dva symetrické portály se středním balkonem mezi nimi a bohatou sochařskou výzdobou, která vytváří dominantu celé budovy. Balkon je nadzdvihován dvěma

³³ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 238-241.

³⁴ MACEK, Petr a kol. *Barokní architektura v Čechách*, Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2736-6, s. 316-317.

sochami svalnaté mužské postavy tzv. atlanty. Sochařská výzdoba průčelí je připisána F. M. Brokoffovi.^{35 36}

3.1.4 Kostel u Kajetánů

Kostel u Kajetánů, celým názvem také Kostel Panny Marie Matky Ustavičné pomoci a sv. Kajetána, je římskokatolický kostel v Nerudově ulici.

Historie kostela vede k theatinům, kteří chtěli vystavit vlastní chrám pro bohoslužby. Během roku 1677-1686 tedy zakoupili několik domů v Nerudově ulici a již roku 1678 italský architekt Guarino Guarini vypracoval návrh kostela. Nicméně samotná výstavba nemohla započít, protože theatini nevladnili dostatečně velký pozemek ke stavbě kostela a městské radě se nelíbilo, že vykupují domy z měšťanského majetku. Až roku 1682 uzavřeli theatini s městem smlouvu a nakoupili zbývající parcely pro zhotovení kostela. Guariniho projekt byl ale náročný, a tak se theatini rozhodli požádat Jeana B. Matheye, který navrhl jednodušší projekt, jehož základem byl půdorys ve tvaru řeckého kříže. Stavba kostela započala roku 1691 a po několika přerušeních byl kostel dostaven a vysvěcen až v roce 1717.

Podle návrhu J. B. Matheye byly zhotoveny hlavní nosné zdi a střecha. Santinimu se připisuje dokončení hlavní fasády kostela, rámování oken a hlavní portál. Největší podíl ale měl na vytvoření interiéru kostela. Santini vestavěl kosé boční ohraničení, čímž vytvořil vnější stranu čelních stěn ramen transeptu a vnitřní stranu průčelí ve vstupním poli kostela. Na vnější stranu byly umístěny paprscité klenby. Santini si pohrál se stěnami prostoru, a to díky gotizujícím průchodům mezi hlavním a bočními prostory, visutým emporám na bočních stranách kněžiště a výrazným rámcům jednotlivých výklenků. Zajímavé je také šnekovité schodiště, které propojuje sakristii kostela s výše umístěnou budovou koleje.

Výrazné odchýlení od původního plánu J. B. Matheye spočívá ve zrušení schématu řeckého kříže, kdy Santini protáhl a připojil další pole, včetně závěrečného pole presbytáře.³⁷

3.1.5 Kostel Panny Marie Vítězné

Kostel Panny Marie Vítězné spadá do poutního areálu, který se nachází poblíž místa, kde se roku 1620 odehrála bitva na Bílé hoře.

³⁵ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 292-293.

³⁶ MACEK, Petr a kol. *Barokní architektura v Čechách*, Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2736-6, s. 317-318.

³⁷ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 222-225.

Vítězství katolické strany nad protestanty mělo za důsledek nejen začínající útlak v Čechách, ale také se pokládá za počátek třicetileté války. Na počest tohoto vítězství nechal císař Ferdinand II. vybudovat poutní místo. Po několika letech byla až roku 1712 původní kaplička přestavěna na kostelík, a to přistavěním osmibokého kněžiště, dvou kaplí po jeho bocích a sakristie.

Dalším plánem přestavby bylo vybudování nárožních kaplí, poutních ambitů a ohradní zdi, což mělo za následek, že hlavní kostelík pohledově zanikl. Bylo tedy potřeba postavit větší kopuli kostela, která by vytvořila nový výrazný prvek areálu. Tohoto úkolu, včetně dostavby ambitů, se zhostil J. B. Santini, který dokázal své umělecké kvality tím, že ve zdánlivě nesourodém prostředí spojil všechny prvky do jednoho celistvého komplexu.

Charakteristický prvek, který je v české barokní architektuře kolem roku 1710 vidán pouze u Santiniho, se na této stavbě nachází zejména v interiéru, kdy je do šestistěnu obvodové zdi vsunut ovál, který je vytvářen křivkou římsy, nesenou konzolami. Nad oválem je umístěna půlkulovitá klenba kaplí.

Samotná kupole je zvýšená a opticky zvýrazněná díky použití tamburu s osmi okny. Dále je zdobena lucernou, pilastry jónského řádu a několika gotismy, jako jsou např. trojlísté záklenky u oken a šambrány výžlabkového typu.^{38 39 40}

Velmi pozoruhodné jsou také fresky, které zdobí stěny i klenby ambitu.

3.2 Střední Čechy

3.2.1 Sedlec u Kutné Hory

Město Kutná Hora se jako první může pyšnit svědectvím Santiniho talentu. V její městské části Sedlec se nachází hned dvě místa, na kterých se Santini podílel.

Klášteří kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele se rozprostírá v areálu bývalého cisterciáckého kláštera. Kostel byl vystaven v gotickém slohu a po husitských válkách zůstal po celých 250 let ve velmi špatném stavu. Teprve opat Jindřich Snopek se rozhodl pro jeho rekonstrukci a roku 1703 najal k vedení stavby Santiniho, což pro mladého umělce musel

³⁸ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 256-261.

³⁹ KUNC, Vladimír a RŮŽIČKA, Stanislav. *Santini*, Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 89.

⁴⁰ MACEK, Petr a kol. *Barokní architektura v Čechách*, Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2736-6, s. 307-308.

být nelehký úkol, protože kostel v té době patřil k největším kostelům v českých zemích. Stavby se také účastnil Santiniův mladší bratr, František Jakub, který odvedl některé kamenické práce.

Kostel je krásným úkazem setkání baroka s gotikou a představuje tehdejší ideje, jak zapojit novodobé prvky a zároveň zachovat historický vzhled. Od roku 1995 je také památka zapsána na Seznamu světového dědictví UNESCO.

Nejvíce gotická podoba byla zachována u presbytáře a transeptu. Vysoký chór je umístěn na nižším vnějším a vnitřním kaplovém ochozu a nasedá na něj trojlodní transept a bazilikální pětilodí. Nově postavené je západní průčelí, u kterého jistě stojí za povšimnutí fiály a opěrné oblouky. Samotnému vstupu do budovy předchází portikus, který je tvořen třemi lomenými arkádami. Klenba portiku je lunetová a sbíhá se do visutého svorníku, což je typický prvek v gotické architektuře. Na střeše portika jsou rozmístěny tři věžovité prolamované nástavce, tvořící baldachýny sochám umístěné pod nimi.⁴¹

K Santiniově dílu se řadí především kaple, která je umístěna ve středním, nádvořním rizalitu jižního křídla dvora. Kaple byla původně románská, ale Santini ji přestavěl do kapitulní síně ve stylu barokní gotiky. Také vyřešil šikmé položení východního křídla nádvoří k sousedním křídům tím, že vybudoval střední vstupní věž, která slouží jako osová dominanta nádvořního průčelí konventu. Připisuje se mu i polygonální sokl a štuková žebra, která prostupují do klasicky vytvářených hlavic. Barokní úpravy se projevují v šikovním řešení šroubového schodiště a v prvcích v prostoru okolo oltáře.^{42 43}

Druhým místem, kterému se Santini v Sedlci věnoval, je hřbitovní kostel Všech svatých. Hřbitov vznikl na popud opata Heidenreicha a samotný kostel Všech svatých byl vybudován koncem 13. století. Stejně jako cisterciácký klášterní kostel, byl i tento kostelík poničen husity.

V letech 1661-1662 proběhla přestavba – vzniklo masivní ohrazení spodního podlaží kostela, postavila se nová, valená klenba lodi a k západnímu průčelí se přistavěl raně barokní štít. Santiniho zásluha na tomto kostelu spočívala především v nástupním schodišti do kostnice a v dekoraci jejích kleneb.⁴⁴

⁴¹ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*, Praha: Vyšehrad, 1987, s. 41-46.

⁴² KUNC, Vladimír a RŮŽIČKA, Stanislav. *Santini*, Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2, s. 99-101.

⁴³ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 254-255.

⁴⁴ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 256.

3.2.2 Panenské Břežany

Obec Panenské Břežany je situována v okrese Praha-východ a její historie se datuje až do roku 1227, kdy byla majetkem svatojiřského kláštera. Nachází se zde jedna z nejrannějších Santiniho staveb, a tou je kaple sv. Anny. Na kapli měl menší podíl i Santiniho mladší bratr, František Jakub. O výstavbu kaple se zasloužila abatyše kláštera sv. Jiří v Praze, Helena Pieroni da Gagliano.

U této stavby Santini předvedl svůj důvtip, perfektní znalost tvarosloví a uměleckou odvalu, když představil dokonale promyšlený plán trojpraprscitého rozvinutí centrály. Výstavba proběhla v letech 1705-1707 zednickým mistrem Filipem Spannbruckerem.

Samotná kaple je trojbokou, konkávně projmutou stavbou, která je stavěna na půdorysu trojúhelníka se sešikmenými hroty. Ve skutečnosti je ale půdorys daleko složitější, protože *„základem je síť soustředných kružnic, na nichž jsou vytyčeny středy trojice vedlejších pětiúhelníkových útvarů, pronikajících do střední jednotky založené na půdorysu šestiúhelníku, který ale ve výsledné sestavě není téměř patrný. Vzniká tak jasná, racionální skladba radiálně rozvinuté centrály.“*⁴⁵ Tento typ složitého půdorysu je spíše prvkem gotiky a se stává jedním z typických motivů Santiniho.

Vnější část stavby je střídavě zdobená, objevuje se pouze systém rustikovaných lizén a bosovaných pilastrů. Hlavní loď nese dominantní šestibokou kupoli s mansardovou střechou a boční křídla mají tvar zvoncovité pětiboké bání, na které nasedají pětiboké lucerny s konkávně sešikmenými rohy. Kupole je vynášena tamburem, doplněný o velká okna se šambránami. Ve vstupním průčelí je umístěn obdélníkový portál, který obsahuje segmentový záklenek, zdobený supraportou.

Vnější část stavby je rovněž málo dekorována, nicméně vyniká zde detailně utvořené architektonické členění. Důležitým prvkem interiéru kaple je horizontální členění do tří vrstev s průběžným ochozem v patře. Hlavní oltář je situovaný proti vstupu a jeho stěna je přeložena kladím, které je podpíráno střídajícími se sloupy a pilastry. Okolo této stěny je umístěna visutá empora, na kterou vedou šneková schodiště. Santini si zde pohrál se světly a stíny, a to díky

⁴⁵ MACEK, Petr a kol. *Barokní architektura v Čechách*, Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2736-6, s. 291.

mohutným oknům tamburu, nimiž pronikají sluneční paprsky tak, že zvýrazňují konvexně a konkávně vyduté stěny, které jsou rámovány zdobenými pilastry a polosloupky.^{46 47 48}

3.3 Západní Čechy

3.3.1 Mladotice

Obec Mladotice je situována v severní části okresu Plzeň-sever a jedná se o jedno z nejstarších míst severního Plzeňska. Nachází se zde kaple Jména Panny Marie, která je i přes své malé rozměry řazena mezi jedinečné ukázky vrcholného baroka v českých zemích.

Kaple Jména Panny Marie stojí na místě bývalé kaple sv. Kateřiny, jež byla na začátku 18. století stržena kvůli své zchátralosti. Novou kapli nechal vystavit opat cisterciáckého kláštera v Plasech, Eugen Tyttl. Jedná se tedy o první Santiniho spolupráci s plaským klášterem. Výstavba kaple trvala mezi lety 1708-1710 a vysvěcena byla ještě tentýž rok. Kaple byla chápána jako tzv. grangiální, tudíž sloužila pouze pro soukromé účely.

Neobyčejná geometrická přesnost a detailní zpracování návrhu kaple opět svědčí o Santiniově nadání. Šestiboká kaple stojí na půdorysu hvězdicového tvaru, jenž se stává velmi symbolický pro Santiniho tvorbu. Motiv hvězdy se v křesťanství poměrně hojně vyskytuje, a to především jako symbol mariánského kultu, zrození a rovnováhy.

Vnější část kaple je poměrně jednoduše navržená. Každé nároží stavby je opatřeno předstupujícími pilíři s rustikovými lizénami, čímž vytváří dojem jakéhosi rámu. Kresba střechy podtrhuje myšlenku paprskovité kompozice a je doplněná o lucernu, která kopíruje šestihranný půdorys přízemí, nicméně je pootočená, tudíž hrany lucerny směřují do poloviny z každé stěny střechy. Tato rotace umocňuje výraz centrality. Okna jsou zdobena šambránou se vsazeným kónickým klenákem.

Interiér kaple se skládá z konkávních stěn a je utvářen klenbou s motivem hvězdy. V každém rohu se nachází pilastry s jónskými hlavicemi a se zlacenými mariánskými hvězdami. Díky své elegantnosti jsou jónské sloupy chápány jako „ženské“, což odpovídá mariánskému zasvěcení. Santini opět využil vlastnosti světla, jenž prostupuje směrem vzhůru a nejintenzivnější je přímo v prostoru pod lucernou, což může být chápáno jako symbol pro

⁴⁶ ŠÍR, Jiří a ŠÍROVÁ-MOTYČKOVÁ, Kamila. *Klenoty českého baroka*. Praha: Kartografie, 2008. ISBN 978-80-739, s. 174.

⁴⁷ MACEK, Petr a kol. *Barokní architektura v Čechách*, Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2736-6, s. 290-292.

⁴⁸ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 227-231.

navázání vztahu s božstvem. V klenbě lucerny je namalována holubice, která je znakem Ducha svatého.⁴⁹

3.3.2 Mariánská Týnice

Mariánská Týnice se nachází v malé osadě Mariánský Týnec, přibližně dva kilometry severozápadně od Kralovic na severním Plzeňsku. Jedná se o bývalé cisterciácké probošství s poutním kostelem Zvěstování Panny Marie.

Historie tohoto místa sahá do 13. století, kdy Roman z Týnce věnoval zdejší statek plaskému klášteru. S narůstajícím majetkem plaského kláštera se stal jeho součástí i Týnec. Původně zde stála gotická kaple, která byla roku 1640 přestavěna na kostelík, a ještě před koncem 17. století byl na příkaz opata Ondřeje Troyera přidán raně barokní ambit s osmibokou zvonící. Roku 1699 zde založil opat Troyer probošství, které přetrvalo do počátku 19. století. Následující opat Eugen Tyttl se rozhodl vystavět nové poutní místo a pro tuto práci si najal Santiniho, který již spolupracoval s plaským klášterem. Santiniho projekt poutního místa a probošství byl zpracován v roce 1710, přičemž výstavba kostela začala roku 1711 a dokončena byla v roce 1751. K samotnému vysvěcení kostela došlo roku 1762.

Kostel je realizován na půdorysu řeckého kříže s ambity na západní a východní straně. Nad prostorem křížení ramen se nachází centrální kupole bez tamburu. Za život opata Tyttla byla postavena pouze část západního ambitu s kaplemi a zdivo po obvodu kostela až po korunní římsu. Kupole s lucernou se vystavila až v roce 1747.

Dominantou stavby je kostel s nápadnou kupolí a cibulkovou bání lucerny, na které je umístěna mariánská hvězda a lilie, která je symbolem čistoty Panny Marie. Ke kostelu bylo připojeno celkem šest kaplí, ačkoliv zamýšleno jich bylo osm. Základy dvou kaplí, které měly tvořit východní ambit, byly vybudovány společně s kostelem, ale dochovala se pouze jejich část. Západní ambit tvoří čtyři dokončené kaple s krytými arkádami.

Presbytář je umístěn v jižním rameni kostela, které díky spojovacímu křídlu přiléhá na budovu probošství, doplněnou o dvě vysoké věže, ve kterých jsou rozmístěny hodiny a zvony. Kaple jsou pokryté mansardovými střechami, lemované kamennými balustrádami.

⁴⁹ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*, Beroun: Machart, 2014. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 128-132.

Kostel je segmentován vysokým pilastrovým řádem, nasedající na vysoký sokl. Pilastry, které se vyskytují na rozích budovy, jsou ozdobené hlavicemi s motivem šesticípých hvězd a lilií.

Mariánská Týnice prošla několika rekonstrukcemi, z nichž nejvýznamnější je obnova zřícené kupole v roce 2000. Podle projektu měla také na východní a západní straně stát dvě symetrická ambitová nádvoří. Nádvoří měla být zakončena kaplemi s půdorysem protaženého šestiúhelníku a ambitovými chodbami prolomenými portály uprostřed ramen. Tento nápad, kdy střed stavby tvoří kostel s postranními symetrickými dvory, je jedinečný v celé barokní architektuře v Evropě. Výjimkou je pouze další Santiniho stavba kostela Jména Panny Marie ve Křtinách u Brna.⁵⁰ O dostavbě východního ambitu včetně nádvoří podle Santiniho plánu bylo rozhodnuto před pár lety a v květnu letošního roku byl zpřístupněn veřejnosti.⁵¹

3.3.3 Plasy

Město Plasy se nachází v okrese Plzeň-sever okolo toku řeky Střely a Berounky. Město je významné pro stejnojmenný cisterciácký klášter, který je označen za národní kulturní památku.

Plaský klášter byl založen roku 1144 knížetem Vladislavem II. Klášter v té době vlastnil okolo padesáti vsí a dvě města, která přispívala poddanskými dárkami, což mu zajistilo ekonomickou prosperitu. Řeholníci také řídili a hospodařili na okolních dvorech. Později nastala hospodářská krize, která byla prohloubena vypálením kláštera v roce 1421 husitskými vojsky.

Klášter začal být postupně obnovován až po třicetileté válce. První renovovanou stavbou se stal konvent, který byl vystaven roku 1628. Mezi lety 1661-1666 došlo k obnově původního románského kostela Nanebevzetí Panny Marie, ve kterém byly umístěny čtyři boční oltáře, včetně vyřezávaného hlavního oltáře v raně barokním stylu. Tyto oltáře jsou doplněny o sochy světců a obrazy Karla Škréty a Petra Brandla. Na přestavbě se podílel i Jean Baptista Mathey, který představil projekt třípatrové sýpky, vybudované v letech 1685-1686, s věžicí

⁵⁰ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*, Beroun: Machart, 2014. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 102-109.

⁵¹ Východní ambit se otevře v květnu. *Plzeňský deník* [online]. © 2021, Lenka Prokšová. [cit. 26.5.2021]. Dostupné z: https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/vychodni-ambit-se-otevre-v-kvetnu-20210124.html

opatřenou lucernou a šesti ciferníky. Na přelomu 17. a 18. století byla podle Matheye vybudována také prelatura, která je ozdobena freskami Jana Kryštofa Lišky.⁵²

V následujících letech byl plaským opatem Eugenem Tyttlem přizván ke stavbě J. B. Santini, který okolo roku 1707 připravil pro plaský klášter projekt několika staveb. Santini navrhl monumentální čtyřkřídlou dvoupatrovou budovu konventu, která byla postavena v letech 1711-1740. Dalšími jeho návrhy byla renovace kostela Panny Marie Růžencové u brány, dále kostelík napodobující gotický sloh, části hospodářského dvora, arkády s altánem u prelatury a neuskutečněný návrh konventního kostela, který se měl stát jednou z největších sakrálních staveb v českých zemích.⁵³

Největší budovou plaského kláštera je budova konventu, jejíž čtyři křídla jsou umístěna okolo rajského dvora. Na západní straně budovy navazuje páté křídlo, tzv. nemocniční. Západní a východní křídla konventu jsou vydělována pětiosými rizality a na rozích oktogonálními rondely. Vnější průčelí konventu sestávají ze soklu a pilastrů vysokého řádu, které procházejí oběma patry.

Nejvýraznější je jižní rizalitní průčelí se složitým okenním travé a je zdobeno množstvím architektonických prvků. Přízemní okna mají segmentové záklenky, zatímco okna v prvním patře jsou karnýzově zaklenuta se střídavou trojúhelníkovou a segmentovou římsou. Ve středu budovy se pod okny nachází mosazné římské číslice, které značí rok 1720, což je doba dokončení rizalitu. Pilastry vysokého řádu jsou zdobeny jónskými hlavicemi s lilií, hvězdou a růží, což jsou symboly plaského klášterního řádu, odkazující na Pannu Marii. Ve střední ose rizalitu je umístěna měděná deska s nápisem zakladatele stavby. Rizalit zakončuje trojúhelníkový tympanon se symbolem Božího oka a andělíčky. Mansardovou střechu zdobí měděné vázy a dva kohouti, kteří symbolizují bdělost. Uvnitř rizalitu se nachází letní refektář, který zabírá dvě poschodí, čímž se stává největším prostorem kláštera.

Převládajícím prvkem východního průčelí jsou pilastry vysokého řádu, jejichž hlavice jsou zakončeny otevřenou mušlí, která symbolizuje Pannu Marii jako perlu Ježíše. Průčelí je opět zakončeno trojúhelníkovým tympanonem, v jehož vrcholu je umístěn latinský nápis o položení posledního kamene v roce 1736.

⁵² ŠÍR, Jiří a ŠÍROVÁ-MOTYČKOVÁ, Kamila. *Klenoty českého baroka*. Praha: Kartografie, 2008. ISBN 978-80-739, s. 135.

⁵³ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*, Beroun: Machart, 2014. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 164-168.

Mohutná stavba konventu má více než dvě stě místností, z nichž každá měla určitou funkci. V přízemí budovy je chodba s valenou klenbou a nachází se zde refektář s rozmanitou štukovou dekorací santiniovského typu, která je typická pro svůj průnik křivek s konkávně-konvexními tvary.

Součástí konventu je i kaple sv. Benedikta, nazývaná také jako velká kapitula. Kaple je známá především pro svou kupoli, která nese symbol mojžíšského hada. Střecha kaple je konvexně-konkávniho typu. Kaple má oválný tvar a je segmentována jónskými pilastry, nikami a okny s hlubokými zářezy. Ačkoliv tato kaple byla také navržena Santinim, tak se na její realizaci podílel pravděpodobně K. I. Dietzenhofer.

Kaple sv. Bernarda, která prezentuje tzv. malou kapitolu, je vystavena jako jeden z nárožních oktogonů konventu s kruhovým půdorysem. Kaple je členěná jónskými pilastry, na které navazuje mohutná římsa. V interiéru kaple se nachází gotizující štuková výzdoba ve tvaru osmicípé hvězdy. Při projektu této kaple se nechal Santini inspirovat F. Borrominim.

Pozoruhodností je šnekovité schodiště konventu, které je navrženo bez prostřední podpěry, ale pouze s klenbou z jedné strany, což dává pocit, že se schodiště „vznáší“. Tato odvážná konstrukce byla v té době jedinečná a Santini ji promítl ještě v jeho pár dalších stavbách.

Santini měl také dokončit Matheyovo druhé křídlo prelatury, nicméně přidal pouze arkády ambitu a naproti prelatuře umístil zahradní pavilón s osmibokým konkávním půdorysem, který zakončuje opatskou zahradu. Santini také upravil Matheyovy sýpky a opatřil je věžemi.⁵⁴

3.3.4 Kladruby

Město Kladruby, někdy nazývané také jako Kladruby u Stříbra, je situováno v okrese Tachov. Nachází se zde klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie, sv. Wolfganga a sv. Benedikta, který byl původně románskou stavbou a jehož přestavba podle návrhu Santiniho se stala jedinečným úkazem barokní gotiky.

V roce 1115 byl založen benediktinský klášter knížetem Vladislavem I. Stál zde původní románský kostel, který byl vysvěcený roku 1233 za účasti krále Václava I. Okolo roku

⁵⁴ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*, Beroun: Machart, 2014. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 173-182.

1370 byl kostel přestavěn do gotické podoby, ale po husitských válkách byl poničen. V průběhu 16. století proběhlo na kostelu několik oprav. Mezi lety 1664-1670 proběhla rekonstrukce a byla vybudována stará prelatura a konvent a v letech 1700-1705 vznikla nová prelatura. Na počátku 18. století došlo k poškození konstrukce stavby z důvodu přetížení obvodových zdí kvůli vložení renesančních kleneb ze 16. století. Tehdejší opat Maurus Fintzguth si tedy vyžádal rekonstrukci, na jejíž návrh si roku 1710 najal Kryštofa Dientzenhofera a Santiniho, jehož plán byl později vybrán.

V letech 1712 až 1717 bylo postaveno trojlodí, transept a kupole nad křížením a následujícího roku začala renovace východní části chrámu, mnišského chóru a kněžiště. Podle Santiniho byl vystaven i interiér, a to konkrétně hlavní a boční oltáře, kazatelna, dveře a skříň varhan. V roce 1726 došlo k slavnostnímu vysvěcení kostela.

Santini výrazně proměnil původní románskou baziliku. Na západní straně zkrátil trojlodí, což pomohlo k umístění mohutné kupole do středu hloubky kostela, čímž se stala hlavním prvkem osy a zároveň dominantou celé stavby. Kromě západního průčelí jsou ostatní fasády relativně jednoduché, segmentované pilíři, hrotitými záklenky a barokně-gotickými římsami a okny s výrazným vnitřním povrchem výklenku, tzv. špaletou. Fasády trojlístého kněžiště jsou také řešeny poměrně jednoduše, nicméně je doplněno o opěráky a veliká okna gotického typu, zasahující přes dvě patra. Do míst styku bočních ramen kněžiště a obvodových zdí mnišského chóru je umístěno válcovité šnekové schodiště.

Hlavní fasáda stavby je tříosá, jejíž nároží se vyznačuje odstupňovanými opěrnými pilíři, které zasahují až nad korunní římsu a jsou zakončeny výraznými fiálami, čímž je umocněn směr budovy vzhůru k Bohu. Ve štítu se nachází nika se sochou Panny Marie. Hlavní portál je vybaven předsíní s půdorysem příčného šestiúhelníku. Tato předsíň je baldachýnovitého tvaru, doplněná fiálami a její lomené archivoly arkád jsou vsunuty do zploštělé plochy kamenné střechy.

Severní čelo transeptu s bočním portálem je jednoosé a vzhledově připomíná střední osu hlavní fasády. Ve štítu bočního portálu se nachází socha Panny Marie Ochránitelky a nad korunní římsou je umístěna socha sv. Benedikta.

Majestátní kupole nad křížením má oktogonální půdorys s konvexními poli na jeho uhlopříčkách. Kupole je posazena na tamburu, jehož pole jsou vydělena opěrnými pilíři s fiálami a vzpíranými rameny. Jednotlivá pole tamburu jsou otevřena velkými, hrotitě

klenutými okny se šambránou. Vysoká válcovitá lucerna má rovněž členěná pole úzkými opěrnými pilíři s fiálami. Stříška lucerny je osmiboká a je na ní nasazena koruna.

Výraznou změnu prodělaly také vnitřní prostory stavby. Kupole nad křížením a kněžiště na trojlístém půdorysu umožnily v kostele vytvořit dvě centrály. Hlavní loď a mnišský chór jsou průchozí a směřují ke zmíněným centrálám. Jako v předchozích stavbách, tak i v této si Santini pohrával s gradací světla, čímž jsou samotné centrály ještě více zvýrazněny.

Santini při rekonstrukci románské stavby využil její starou konstrukci. Kromě západní fasády zachoval obvodové zdivo trojlodí, transeptu a z většiny i mnišského chóru. Pilíře mezilodních arkád trojlodí a zdivo nad arkádami jsou také zachovány. Podle Santiniho projektu bylo vystavěno kněžiště a všechny klenby v kostele. V hlavní lodi a chóru vznikly jednoduché valené klenby s tříbokými výsečemi a boční zdi lodí jsou zdobeny klenbami plackovými nad čtvercovými poli. Nad trojlístým půdorysem kněžiště, tvořeným průnikem tří desetiúhelníků se středním polem, se klene komplikovaná klenba. Ramena jednotlivých desetiúhelníků se protínají se středním polem celou svou polovinou půdorysné plochy. Samotná klenba kněžiště je postavena na základě průniku čtyř kleneb bahnového typu a poměrně stlačených profilů. Na rubu klenby jsou viditelné vykláněné pronikové hrany a na jejím líci jsou překryty štukem a bohatým, křivkovým vzorcem žeber. Tato klenba je složitou křivou plochou, která se nedá geometricky definovat.

Vnitřní prostor kostela je utvářen rozmanitým členěním stěn a kleneb v barokně-gotickém stylu. Stěny v hlavní lodi a v mnišském chóru jsou rozděleny do tří etáží, členěny kordonovými římsami. Kordonové římsy jsou protínány pruty, přiléhajícími k plochým tříbokým příporám, čímž jsou vymezena pole stěn. Přípory jsou doplněny kapkovitými hlavicemi a polygonálně zalamovanými římsami, na které přiléhá pata klenby a odtud vybíhající žebra bohatého vzorce, který rozděluje líc valené klenby a mnišského chóru. Základní kostra této klenby je tvořena několikrát přerušenu sítí s vloženými krouženými zalamovanými a přímými žebry, což utváří dojem pohybu.

Pasy a pendetivy, nacházející se pod tamburem kupole, jsou vyvýšena křížovými pilíři románského původu. Vnitřní stěna tamburu je rozdělena do osmi polí a ty jsou vymezena barokně-gotickými arkádami s polosloupky, zdobeny kalichovými hlavicemi. V patě klenby se nachází profilovaný štukový rám. Vnitřek kupole je vyzdoben Asamovou freskou, což vytváří iluzi otevřených nebes.

V barokně-gotickém stylu jsou vystaveny i visuté empory bočních ramen kněžiště. Okna ve dvou etážích jsou rámována lineárně profilovanými příporami, doplněné o kapkovité hlavice a polygonální úseky říms, na které dopadá pata klenby s tříbokými výsečemi. Líc klenby je překryt vzorcem štukových žeber a v jejím středu je vytvořen velký obrazec liliového kříže s heslem sv. Benedikta. Na hlavních osách kněžiště jsou umístěny cípy velké, čtyřcípé hvězdy, která se protíná s liliovým křížem. Uprostřed ramen kněžiště se nacházejí menší, deseticípé hvězdy, přičemž jedna z nich leží na rozhraní klenby kněžiště a mnišského chóru, kde se protíná žebrový vzorec, čímž se jakoby prolínají oba prostory.⁵⁵

3.3.5 Hubenov

Dvůr Hubenov je barokní hospodářský dvůr, který se nachází na místě zaniklé, stejnojmenné vesnice v severovýchodní části okresu Plzeň-sever, nedaleko města Kralovice.

Tato oblast včetně okolního lesa byla majetkem plaského kláštera již od roku 1328. Klášter ale po husitských válkách o některé své majetky přišel a získal je zpět až po roce 1623. Ves Hubenov byla zrušena opatem Tyttlem v roce 1726 a o dva roky později započala výstavba velkého hospodářského dvora, který byl dokončen okolo roku 1734. Ačkoliv Santiniho autorství není doloženo, tak díky architektonickému rozboru se dá přisoudit jeho tvorbě.⁵⁶

Dvůr je situován na mírném svahu, obklopený lesem ze severní strany. Hlavní osa areálu leží na úhlopříčce čtverce, na jejíž jižní straně je umístěna budova záměčku s půl kruhově zaklenutou hlavní příjezdovou cestou do dvora, která je součástí dvouosé fasády.

Samotný záměček je šestiboký s mansardovou střechou a odpovídá mu budova sýpky, která je umístěna v severním vrcholu půdorysného čtverce, přičemž obě stavby tvoří hlavní dominantu areálu. Střecha záměčku je zdobena oktogonální zvoničkou s cibulovou stříškou. Na budovy sýpky a záměčku přiléhají dlouhá křídla, která definují prostor dvora. V křídle u záměčku se nacházely stáje, chlévy, kolny a obytné prostory a v křídle u sýpky byly stodoly.

Dvůr má poměrně jednoduché architektonické členění. Fasády jsou segmentovány rustikovými lizénami a šambránami okolo oken. Portál záměčku je uprostřed zdoben pětibokým klenákem s kordonovou římsou. Navazující křídla nejsou téměř vůbec členěna.

⁵⁵ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 283-291.

⁵⁶ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*, Beroun: Machart, 2014. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 58.

Budova záměčku i sýpky leží na půdorysu protáhlého šestiúhelníku, což je typickým rysem Santiniho, protože tento typ půdorysu se v barokní architektuře používal zcela výjimečně. V interiéru záměčku je umístěno pološnekové schodiště, které spojuje přízemí a patro, a také nevšední prostor kaple sv. Eugenie, který je postavený na pětibokém půdorysu přecházející v kruh v patě klenby, s baldachýnovou konstrukcí přípor v jeho rozích, nesoucí římsu. Toto rozvržení je nejspíše inspirováno Borrominim a jde o velmi zajímavé řešení, které je v české architektuře ojedinělostí.

Dvůr Hubenov je skvělou ukázkou toho, že i hospodářská stavba může být velmi detailně a geometricky přesně navržena, čímž se v evropském baroku řadí mezi pozoruhodné stavby tohoto typu.^{57 58}

3.3.6 Kalec

Podobně jako Hubenov je i místo Kalec zaniklou vesnicí, ze které se zachoval stejnojmenný hospodářský dvůr, který se nachází na západním okraji Plaska poblíž řeky Střely.

Dvůr byl pronajímán plaským klášteřem a největší proměnu prodělal za opata Eugena Tyttla, který nechal vystavit nový dvůr do barokní podoby, ke kterému připojil pozemky zdejších osadníků. Výstavba dvora probíhala v letech 1710-1716. Dvůr prošel ještě dalšími opravami, a to v roce 1769 za opata Fortunáta Hartmanna.

Jednotlivé části dvora tvoří záměček, kratší západní křídlo, stodola a ohradní zdi, dlouhé severní křídlo, obvodová zeď, hlavní brána a východní dlouhé a jižní krátké křídlo, což vytváří uzavřený areál dvora.

Santiniho autorství sice není podloženo, ale vyplývá ze spolupráce pro plaský klášter a také z toho, že se dvůr Kalec společně s Hubenovem značně liší od ostatních hospodářských dvorů, které byly pro plaský klášter vytvořeny.

Půdorys areálu dvora je položený na deltoиду, jehož úhly prostupuje hlavní osa celé stavby. Záměček stojí mezi kratším jižním a západním ramenem obrazce a přiléhají na něj krátká křídla stodol. Záměček tvořící hlavní budovu areálu stojí na tříkřídlém půdorysu. Budova je pětipatrová s dvouosou hlavní fasádou, která je v patře a přízemí proložena lizénovými rámy.

⁵⁷ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*, Beroun: Machart, 2014. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 60-61.

⁵⁸ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 400-402.

Okna zámečku jsou obdélníkového tvaru, ozdobena šambránami. Uprostřed fasády je vložena kamenná deska se znakem opata Fortunáta Hartmanna, která dokládá opravy z roku 1769, a mezi okny spodního patra je umístěna deska s nápisem, že opat Eugen Tyttl započal stavbu barokního dvora a dokončil ji roku 1716. U oken horního patra se nachází sluneční hodiny, které z důvodu umístění průčelí na severovýchod ukazují čas pouze v letním období. Zámeček má polovalbovou střechu, na jejímž vrcholu se tyčí šestiboká zvonička s protaženou střechou ve tvaru jehlanu.

Součástí dvora byla také kaple sv. Markéty, která je patronkou úrody. Kaple se nacházela ve východní části severního křídla, napravo od hlavní brány. Podle záznamů patřily ke dvoru i mléčnice, které stály do roku 1839, a brána s kamenným půlkruhově zaklenutým portálem.⁵⁹

3.4 Východní Čechy

3.4.1 Hradec Králové

V Hradci Králové jsou Santinimu připisovány dvě stavby, a to konkrétně kaple sv. Klimenta a budova biskupské rezidence.

Kaple sv. Klimenta je situována vedle katedrály sv. Ducha a je zčásti vezděna do Bílé věže. Kaple pocházející z 11. století byla původně vybudována jako románský farní kostel, nicméně ve 14. století byla zničena požárem a přestavěna do gotické cihlové podoby. V téže století rovněž začala výstavba katedrály sv. Ducha a od počátku 16. století se k ní připojila i Bílá věž, která byla ke kapli postupně přistavována. Na začátku 18. století byla kaple poničena a v roce 1713 stržena na příkaz biskupa Vratislava z Mitrovic a v letech 1714-1717 byla postavena nová kaple podle návrhu Santiniho. Ačkoliv Santiniho autorství není podloženo, vychází se z jeho působení pro hradecké biskupství a z architektonických prvků, jež jsou pro něj typické.

Kaple měří 17 m na délku a 12 m na šířku a je obdélného půdorysu s okosenými rohy a rizality s podélnými okny s půlkruhovým zakončením, které jsou po obou stranách ve středu budovy a nasedají na ně štíty. Minimalistické řešení fasády však doplňuje nápadité zakončení budovy osmibokou lucernou, s taktéž osmi půlkruhově uzavřenými okny, ozdobenou pozlacenou papežskou korunou se dvěma klíči, což je charakteristickým rysem Santiniho tvorby a symbolizuje vítězné papežství a sv. Klimenta, který byl vnímán jako ochránce proti

⁵⁹ BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*, Beroun: Machart, 2014. ISBN 978-80-86720-61-6, s. 72-74.

moru. Vedle oken lucerny jsou umístěné dekorativní sloupy neboli pilastry. Střecha kaple je řešena jako zaoblený, podélně deformovaný osmiúhelník s paprscitými diagonály. Vchod do budovy je veden skrze Bílou věž.

Interiér kaple má oválný půdorys, po jehož obvodu je umístěno celkem osm párů jónských pilastrů podpírajících kladí. U hlavního oltáře je vyobrazen obraz sv. Klimenta, posazený ve zdobeném rámu se šesti andělíčky a na pravém bočním oltáři se nachází ozdobná prosklená rakev s ostatky sv. Klimenta, které byly věnovány kapli v 18. století papežem Klimentem XII.^{60 61}

Biskupská rezidence je třípodlažní budovou na Velkém náměstí a slouží jako sídlo biskupa královéhradeckého biskupství římskokatolické církve.

Prvním královéhradeckým biskupem se stal Matouš Ferdinand Sobek z Bilenberka, který zakoupil tři měšťanské domy pro konstrukci rezidence. Nicméně samotný začátek stavby inicioval až roku 1709 biskup Tobiáš Jan Becker, přičemž přední část budovy byla zhotovena již roku 1710 podle plánů Marca Antonia Canevalla.⁶² Pro zhotovení zadní části najal následující biskup Jan Adam Vratislav z Mitrovic Santiniho a proběhlo v letech 1715-1719. Roku 1777 byla ještě přední strana budovy vyvýšena o druhé patro, čímž získala dnešní podobu.

Hlavní fasáda budovy nese typické barokní prvky, z nichž nejnápadnější je kamenný portál zdobený jónskými sloupy a sochou Panny Marie s anděly. Přízemní okna jsou zdobena pravidelným motivem kuželovitého dílce – klenáku a pod římsami oken v prvním patře se nachází ozdobné prvky tzv. suprafenestry, zobrazující věnce. Stavba je nad portálem zakončena tympanonem se symbolem Ducha svatého. Střecha budovy je mansardového typu a po obou stranách obsahuje dva vikýře.

Zadní průčelí je opět řešeno minimalisticky, kdy nejnápadnějším prvkem jsou dva boční rizality s trojúhelníkovým štítem, který je vyobrazen i ve středu budovy. Přízemní okna jsou opět zdobena klenákem vsazeným do římsy a nad okny v prvním patře jsou římsy lomené a segmentované, přičemž ty se nachází po boku rizalitů.

⁶⁰ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 308-310.

⁶¹ Kaple svatého Klimenta. *Průvodce – Hradeckým krajem*. [online]. [cit. 7.4.2021]. Dostupné z: <http://www.hradeckymkrajem.cz/kraj/hk/kaple-svateho-klimenta>

⁶² Biskupský palác. *Průvodce – Hradeckým krajem*. [online]. [cit. 7.4.2021]. Dostupné z: <http://www.hradeckymkrajem.cz/kraj/hk/biskupsky-palac>

V severovýchodním nároží křídla je umístěna soukromá kaple sv. Karla Boromejského, vystavena v letech 1720-1730.^{63 64}

3.4.2 Chlumec nad Cidlinou

V Chlumci nad Cidlinou se nachází monumentální stavba zámku, který byl vystaven Františkem Ferdinandem hrabětem Kinským, nejvyšším kancléřem Českého království. Zámek byl postaven za účelem letního sídla či loveckého zámečku. Výstavba byla provedena v letech 1721-1723 pražským stavitelem Františkem Maximiliánem Kaňkou, a to podle Santiniho plánů. Již v roce 1723 byl na zámku přivítán císař Karel VI., který se zde po své české korunovaci účastnil třídních honů. Na počest této vzácné návštěvy byl zámek pojmenován Karlova Koruna.

Zámek se začal více využívat až v polovině 18. století, a protože nebyl původně určen k celoročnímu pobytu, musela být v jeho okolí dostavěna ubytovací a provozní křídla. V letech 1927-1928 byl zámek restaurován, ale roku 1944 došlo k požáru, při kterém byl zámek velmi poškozen. Následující rekonstrukce probíhala až do roku 1967.

Zámek má pozoruhodné uspořádání, kdy jsou ke střednímu dvoupatrovému válcovému jádru připojeny tři patrová boční křídla čtvercového půdorysu. Kompozice jednotlivých částí centrálně navržené budovy má tedy ze všech směrů vždy shodný obrazec průčelí s vyvýšeným středem a níže položenými bočními křídly. Na severní straně je mezi křídly postavena konstrukce příčné vstupní haly a vnějšího hlavního schodiště, směřujícího do hlavního sálu v prvním patře.

Mansardová střecha středního válcového jádra je postavena na principu průniku kužele nad kružnicí a osmistěnného jehlanu. Celkový vzhled střech je pro Santiniho důležitou součástí pro vytvoření obrazce vnějšku stavby. Díky rozmanitému obrysovému pročlenění je zámek působivou dominantou okolní krajiny.

Průčelí zámku jsou postavena v typicky santiniovském stylu – jsou členěna rustikovanými lizénami a obdobně vytvářenými dvouosými rizality, doplněné o jednoduché kordonové, parapetní a korunní římsy. Střední jádro zámku je tříosé a je členěno rustikovanými pilíři, na které nasedá oblamovaný segmentový fronton. Na korunní římsu přiléhá oblamovaný

⁶³ FALTA, Jan. Biskupská rezidence, č.p. 35. *Hradec Králové*. [online]. [cit. 7.4.2021]. Dostupné z: <https://www.hradeckralove.org/biskupska-rezidence-c-p-35/d-55316>

⁶⁴ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 325-327.

tříboký štít. Okna ve středu jádra budovy obsahují půloválné záklenky s klenáky a okna bočních křídel jsou dekorována suprafenestrami a přímými, zalomenými nebo segmentovanými římsami. Štukový dekor barokního typu není na fasádách přítomen. Nápadným prvkem je také venkovní schodiště s portikem, které vede do hlavního sálu zámku.

Vnitřní prostory zámku jsou rozdělena do deseti hlavních prostorů v obou podlažích, doplněná o malé provozní místnosti při průnicích středního jádra a bočních křídel. Boční křídla obsahují trojici shodně velkých salonů se čtvercovými půdorysy. Jónské sloupy a pilastry vyvyšují kladí, nad kterým je umístěn visutý ochoz s kuželkovým zábradlím.

Struktura zámku je postavená ve schématu „paprscité centrály“, kterou Santini hojně používal u sakrálních staveb. Výsledkem je kružnicová osnova, která rozhoduje o poměrech a bodech samotného půdorysu. Pro Santiniho je také charakteristické použití bočních křídel do středního jádra, čímž je utvářen celkový zevnějšek stavby.

K zámku přiléhá také kaple Zvěstování Panny Marie, u které Santiniho autorství sice není doloženo, nicméně je velmi pravděpodobná díky svým charakteristickým rysům. Vnitřní část kaple stojí na kruhovém půdorysu, přičemž vnější prostor je umístěn nad čtvercem s konkávně vydutými rohy. Pro Santiniho jsou také typická obdélná okna s půlkruhovým zakončením, nad kterými jsou umístěna okna kruhového tvaru.⁶⁵

Do půdorysu stavby je vložena symbolika, která může představovat královskou korunu, což by znamenalo symbol moci rodu Kinských, nebo tvar letícího dravce, který by znázorňoval myšlenku loveckého zámku.⁶⁶

Ačkoliv pro Santiniho je spíše typická barokní gotika, chlumecký zámek je důkazem, že se velmi dobře vyznal i v prvcích vrcholného baroka. Zámek se tedy nejen díky svému exteriéru, ale i interiéru, řadí mezi skvosty profánní architektury vrcholného baroka v Evropě.⁶⁷

3.4.3 Želiv

Obec Želiv je situována v okrese Pelhřimov nedaleko Humpolce. Nachází se zde premonstrátský klášterní kostel Narození Panny Marie, který ve velké míře renovoval

⁶⁵ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 399-400.

⁶⁶ HOLEČKOVÁ, Marie. *Vysočinou po stopách Santiniho*, Beroun: MH Beroun, 2006. ISBN 80-86720-27-6, s. 12.

⁶⁷ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 362-367.

J. B. Santini. Přisouzena mu je také oprava hřbitovního kostela sv. Petra a Pavla, umístěným východně od kláštera.

Želivský klášter, který nejdříve patřil benediktinům, byl založen roku 1139. Gotický konventní kostel, ze kterého se dochoval presbytář se sakristií, byl vystavěn na počátku 14. století. V roce 1712 zde došlo k požáru a kostel vyhořel. Mezi lety 1714-1720 byl na příkaz opata Jeronýma Hlíny přestavěn podle Santiniho plánů, společně ve spolupráci s Janem Jakubem Voglerem z Kutné hory.

Průčelí kostela je předstoupeno dvěma hranolovými věžemi zastřešenými báněmi cibulového tvaru, svírajících mezi sebou polygonální arkádovou předsíň, která je zdobena třemi sochami. Fasáda je zakončena trojúhelným štítem, na který nasedá gotizující železná monstrance sv. Norberta. Ve věžích jsou umístěna velká gotizující okna. V přízemí kostela se nachází kruhová okna. Pod segmentově zalomenými římsami jsou v obou věžích umístěny ciferníky hodin. Průčelí je doplněno o bosované opěráky a lizény.

Santini se snažil centralizovat vnitřní trojlodní prostor kostela, čehož docílil pomocí štukové žebrové klenby z kroužených hvězdic a visutými svorníky v arkádách. Podpůrným článkem žeber jsou raně gotizující válcové přípory s ostruhovitými patkami. Okolo triumfálního oblouku je v klenbě umístěn trojlistý záklenek s protínajícími pruty. Nad bočními loděmi jsou vloženy empory. Santini navrhl i mobiliář, ale ten už je vystavěn v barokním stylu.⁶⁸

Hřbitovní kostel sv. Petra a Pavla pochází z poloviny 12. století. Opravy kostela proběhly roku 1719, kdy byl přestavěn ve stylu gotizujícího baroka. Na kostelu je pozoruhodná pětiboká sakristie, která byla přistavěna k východní stěně kostela. Obvodové zdi románského původu byly zachovány. Zda se Santini podílel na jeho renovaci není jisté, nicméně jeho činnost vyplývá ze spolupráce pro želivský klášter.⁶⁹

⁶⁸ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*, Praha: Vyšehrad, 1987, s. 124-128.

⁶⁹ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 337.

3.5 Morava

3.5.1 Žďár nad Sázavou a Zelená hora

Město Žďár nad Sázavou v sobě skrývá hned několik Santiniho památek. Ačkoliv u některých z nich není jeho autorství přímo podloženo prameny, vychází se z jeho spolupráce s opatem Václavem Vejmluvou a z charakteristických prvků staveb.

Santiniho spolupráce pro žďárský cisterciácký klášter začala v dubnu roku 1706 a trvala až do umělcovy smrti. Santini v té době pracoval na přestavbě klášterního kostela v Sedlci. Opat Václav Vejmluva o této přestavbě věděl a nejspíše byl okouzlen originálním myšlením Santiniho natolik, že si ho nechal zavolat do Žďáru nad Sázavou, aby s ním navázal spolupráci. Santiniho první významnou zakázkou pro tento klášter se tedy stala přestavba klášterního kostela Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše, který je součástí rozsáhlého areálu cisterciáckého kláštera.

Klášterní kostel byl roku 1689 poničen požárem a následně renovován. Santini tedy přijel do již probíhající přestavby, tudíž neměl takovou volnou ruku, jako tomu bylo v Sedlci. I přesto Santini nenavázal na předchozí stavitele a vytvořil nové zaklenutí lodě a nové průčelí. Santini upravil okolí křížení hlavní a příčné lodi do centrálního uspořádání. Zkrátil délku původního chóru o jedno klenební pole a zbývající část chóru zaklenul křížovou žebrovou klenbou na půdorysu čtverce, který je shodný s čtvercem křížení, presbytáře a příčné lodi. Do příčné lodi jsou vsunuty varhanní empory a zpěvácké kruchty. K západnímu průčelí kostela je postaveno šnekové schodiště, které propojuje přízemí s horním patrem konventu a západní kruchtou. Santini také přidal štuk na přípory, klenební žebra a lomené archivolty mezi jednotlivými loděmi, nicméně štuk v jižní lodi byl později odstraněn.

Po požáru v roce 1783 a po zrušení kláštera byl konvent postupně bourán. Výjimkami je západní křídlo konventu a studniční stavení, které patřilo k jižnímu křídlu a dnes již stojí samostatně. Studniční stavení pochází ze 13. století a v roce 1710 bylo přestavěno do barokní gotiky. Stavba leží na desetibokém půdorysu a je zakončena cihelnou barokní klenbou s třibokými výsečemi. Přípory klenby jsou postavené též v barokně-gotickém stylu a jsou tvořeny třemi pruty a osazeny dvojími srdčitými hlavicemi.

Součástí klášterního areálu byly také konírny, které stály naproti boční fasádě klášterního kostela při opatském dvoře. Konírny byly postaveny pravděpodobně se vznikem šlechtické akademie někdy do roku 1722. Stavba má poněkud minimalistický charakter.

Uprostřed průčelí se nachází třiboký rizalit s vyvýšeným osovým středním polem. V rizalitu je umístěn portál s kónickým klenákem v jeho ose a nad ním velké okno s půlkruhovým parapetem, jehož tvar kopíruje i samotná římsa. V bočních stěnách rizalitu jsou převýšená obdélná okna se šambránou. Postranní části průčelí jsou sedmiosé, kdy ve všech osách se nacházejí obdélná okna s půloválným překladem, spojená s horními okny kruhového tvaru.

Vstupní prostor konírny má složenou klenbu s nápadnou hvězdou v jeho vrcholu. V samotných sálech je použita klenba stlačeného typu, kdy její vrchol je opatřen štukovým profilem, který tvoří dojem pulzujícího prostoru. V dnešní době slouží budova konírny jako obřadní síň a obrazová galerie rodiny Kinských.^{70 71}

Na severní straně druhého klášterního nádvoří je umístěno vstupní křídlo prelatury s opatskou aulou v jeho patře. Výstavba se datuje mezi lety 1723-1727. V roce 1737 došlo k požáru, při kterém byla zničena i část prelatury. Opat Bernard Henet, nástupce opata Vejmluvy, rozhodl o její opravě a některé části vstupního křídla byly razantně pozměněny – např. došlo k rozšíření boční části křídla a k přistavění druhého patra. Celková přestavba trvala až do roku 1750.

V prostřední části fasády vstupního křídla se nachází lehce vystouplý rizalit, členěný pilastry, s mansardovou, pavilonovitou střechou. Součástí fasády jsou obdélníková a oválná okna, lemovaná šambránou a segmentovými nadokenními římsami. Hlavní portál je vsunut do čtyřlísté archivolty.

V interiéru hlavního sálu je dominantní freska s tématem Nebeské blaženosti benediktinů a cisterciáků od K. F. A. Töpfera, která pochází z roku 1734.^{72 73}

V okolí kláštera se také nacházelo několik menších staveb, navrhnutých Santinim, které byly zbourány nebo markantně přestavěny. Mezi významné stavby patřil hostinec „U Tří hvězd“, situovaný severně od hlavní brány a chudobinec, umístěný mezi Dolním hřbitovem a hostincem.⁷⁴

⁷⁰ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 377-379.

⁷¹ SEDLÁK, Jan a KROUPA, Jiří. *Zelená hora: Žďársko Jana Santiniho*, Praha: Foibos, 2015. ISBN 978-80-87073-85-8, s. 50-51.

⁷² SEDLÁK, Jan a KROUPA, Jiří. *Zelená hora: Žďársko Jana Santiniho*, Praha: Foibos, 2015. ISBN 978-80-87073-85-8, s. 55-57

⁷³ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 380-381.

⁷⁴ SEDLÁK, Jan a KROUPA, Jiří. *Zelená hora: Žďársko Jana Santiniho*, Praha: Foibos, 2015. ISBN 978-80-87073-85-8, s. 59.

Nedaleko klášterního areálu se nachází Dolní hřbitov, který byl postaven v roce 1709. Začátkem 18. století se ve východních Čechách objevila morová epidemie, a tak opat Václav Vejmluva nechal vystavit hřbitov pro případné oběti moru.

Osu hřbitova tvoří rovnostranný trojúhelník, v jehož vrcholcích jsou umístěny eliptické kaple, které jsou do hřbitovního prostoru otevřeny trojicí arkád a jsou propojené trojdílnými zdmi, konvexně a konkávně vydutými. Uprostřed hřbitova je umístěna socha anděla posledního soudu od Řehoře Thényho, která je rovněž postavena na trojúhelníkovém podstavci.

Číslo tři nese symboliku Nejsvětější Trojice, která byla často používána na morových a memoriálních sloupech. V roce 1755 byla k areálu připojena čtvrtá kaple, jež si zachovala původní Santiniův návrh, a díky které dostal půdorys hřbitovní zdi tvar lebky.⁷⁵

Určitou symboliku má v sobě také nedaleký hospodářský dvůr, jehož půdorysná kompozice připomíná lyru, která je symbolem harmonie a od které dvůr nese svůj název. Areál dvora se skládá ze sedmi budov a čtyř bran a směrem ke klášteru má otevřený půdorys pro pozdější úpravy. Ačkoliv areál byl původně barokní, kvůli novodobým přestavbám ztratil dvůr svůj barokní charakter.⁷⁶

Ve Žďáru nad Sázavou se Santini také podílel na přestavbě pozdně renesančního hřbitovního kostela Nejsvětější Trojice, k jehož chóru připojil sakristii. Sakristie je vystavena ve tvaru rovnostranného trojúhelníka se zvoncovitou střechou. V nároží je konkávně vydutý prostor pro okno ve tvaru sférického trojúhelníka. Tento odvážný krok je odrazem Santiniho představivosti a práce s geometrií.⁷⁷

Největším skvostem v české barokní architektuře a zároveň Santiniho vrcholným dílem je poutní svatojánský kostel na Zelené hoře, kde Santini ukazuje svůj smysl pro detaily a osobitý přístup. Není divu, že již od roku 1994 je kostel sv. Jana Nepomuckého pro svou jedinečnou architektonickou kompozici zařazen na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO.

Opat Václav Vejmluva byl hluboce věřící a uctívatel sv. Jana Nepomuckého. Roku 1719 byl v Praze údajně objeven zachovaný světcův jazyk, a když se tato zpráva donesla k opatu

⁷⁵ SEDLÁK, Jan a KROUPA, Jiří. *Zelená hora: Žďársko Jana Santiniho*, Praha: Foibos, 2015. ISBN 978-80-87073-85-8, s. 26-38.

⁷⁶ SEDLÁK, Jan a KROUPA, Jiří. *Zelená hora: Žďársko Jana Santiniho*, Praha: Foibos, 2015. ISBN 978-80-87073-85-8, s. 46.

⁷⁷ SEDLÁK, Jan a KROUPA, Jiří. *Zelená hora: Žďársko Jana Santiniho*, Praha: Foibos, 2015. ISBN 978-80-87073-85-8, s. 45.

Vejmluvovi, považoval to za velký zázrak, který ho přiměl na počest světce postavit svatyni poblíž opatova kláštera. Vhodným místem pro umístění kostela byl vybrán zalesněný vrch, nazývaný Černý les, který se rozprostíral nad klášterním areálem. Les byl vykácen a kopec přejmenován na Zelenou horu, a to podle rodiště sv. Jana Nepomuckého. Svatojánský kostel se tyčí nad žďárským okolím a je považován za hvězdu, která „září nad Žďárem“. Stavby na kostele probíhaly poměrně rychle a téměř dokončeny byly v roce 1722, kdy mohlo také dojít ke slavnostnímu vysvěcení. V dalších letech došlo k dostavení ambítů s kaplemi, ale výstavba se docela vlekla. Až teprve roku 1735 byl dokončen poslední ambit s pátou kaplí. Na interiéru kostela se pracovalo až do roku 1730, kdy probíhaly sochařské práce.⁷⁸

Celý areál svatojánského kostel je dokonale geometricky rozvrhnutý pouze pomocí kružítka, takže se zde nenachází žádná přímá linie. Kostel je postavený na půdorysu pěticípé hvězdy, jehož tvar byl nejspíše nápadem již samotného opata Vejmluvy, který předal Santinimu svůj vlastnoručně zhotovený plán v podobě pěticípé hvězdy. Dále je areál poutního místa tvořen hvězdicovým prstencem ambitu s pěti branami a pěti kaplemi. Dominantní kostel měří přibližně 50 m na výšku. Oproti kostelu se ambity mohou zdát příliš malé, ale ve skutečnosti půdorysný průměr je přibližně 102-112 metrů a obvodová zeď měří 480 metrů.

Kostel je složitě koncipován jako paprscitě a radiálně od středu se rozvíjející substance, což umocňuje dynamičnost stavby. Kostel je zakončen bání s úzkou lucernou s jehlancovou střechou, na kterou byl původně nasazený kříž s pěti hvězdami.

Ambit je postaven z pěti mírně lichoběžníkových bran a pěti pětibokých kaplí, z nichž jedna byla v 19. století upravena za účelem mší a opatřena freskami. Brány a kaple jsou spojeny chodbami, které jsou vytvořeny konkávně prohnutými rameny, vycházejících z vnějších stran ambitu. Ramena tedy vytvářejí v místě jejich styku ostrý úhel a v tomto bodě vychází rizalit, zdobený štítkem. Klenba ambitu je opatřena štukovou výzdobou s hvězdami, která se dříve nacházela po celé délce chodby. Nyní je ale rekonstruována pouze v některých částech ambitu. Celá obvodová zeď ambitu okolo chrámu má tvar deseticípé hvězdy.

Do vnitřních prostorů kostela je umožněn vstup pěti oválnými předsíněmi. V prvním patře kostela se nachází ochoz s oratořemi, ke kterému vedou tři schodiště, zatímco k ochozu

⁷⁸ SEDLÁK, Jan a KROUPA, Jiří. *Zelená hora: Žďársko Jana Santiniho*, Praha: Foibos, 2015. ISBN 978-80-87073-85-8, s. 64-72.

ve druhém patře vede pouze jedno schodiště, které je umístěno v pilíři za hlavním oltářem.⁷⁹ Koruna stěny lodi je obsazena visutou emporou s půdorysem pentagonu.

Svatojánský kostel je proložen četnou symbolikou čísla pět, která se objevuje například na pentagonálních dlaždicích v interiéru, v půdorysu pěticípé hvězdy, v počtu kaplí v ambitech s pěti branami, v počtu oválných prostorů atd. Důležitým symbolem je i hvězda, a to nejen pěticípá, která je umístěna v klenbách stropu a kaplí, v půdorysech, tvaru střechy, ve vitrážích atd. Číslo pět se vztahuje pro Pět Kristových ran a je symbolem pravého mučednictví, ale i pro pět hvězd, které představují svatozář sv. Jana Nepomuckého. Další výklady říkají, že pětka ztělesňuje základní živly nebo vyjadřuje propojení mužského a ženského principu. V půdorysu deseticípé hvězdy ambitu se nachází číslo deset, které je součtem dvou pětetek a znamená dokonalost a úplnost a při součtu číslic vyjde jednička, která značí Boha. Symbol obráceného pentagramu zase značí ochranu před démony a zlými bytostmi.^{80 81}

Kostel sv. Jana Nepomuckého je jedinečným dílem, ve kterém Santini promítl svou originalitu, fascinující představivost, smysl pro detail a výbornou geometrickou znalost.

Santinimu se mylně přisuzují některé další žďárské pamětihodnosti. Patří mezi ně děkanský kostel sv. Prokopa a v jeho blízkosti kaple sv. Barbory, jejichž stavebníkem byl farář Ferdinand Kristl a stavitelem pravděpodobně František Witinhofer, který dohotovil Santiniho stavby po jeho smrti.⁸²

3.5.2 Rajhrad

Město Rajhrad je situováno nedaleko Brna. Santinimu je zde přisouzena stavba benediktinského opatství a údajně se podílel také na kostelu Povýšení sv. Kříže.

Probošství řehole sv. Benedikta bylo v Rajhradu založeno již v roce 1048. Klášter měl až do konce 17. století románskou podobu, ale kvůli špatnému stavu budovy muselo dojít k rozsáhlým opravám. Rajhradský probošt Antonín Pirmus se tedy rozhodl nechat přestavit jak samotný kostel sv. Petra a Pavla, tak i probošství a konvent. Na přestavbu byly použity Santiniho plány, které byly zpracovány přibližně v roce 1721. Ve stejném roce započaly i první

⁷⁹ HORYNA, Mojmir a kol. *Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře*, 2. vydání. Telč: Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště v Telči, 2009. ISBN 978-80-904240-0-5, s. 51 a 83.

⁸⁰ HOLEČKOVÁ, Marie. *Vysočinou po stopách Santiniho*, Beroun: MH Beroun, 2006. ISBN 80-86720-27-6, 119-120.

⁸¹ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 347-348.

⁸² SEDLÁK, Jan a KROUPA, Jiří. *Zelená hora: Žďársko Jana Santiniho*, Praha: Foibos, 2015. ISBN 978-80-87073-85-8, s. 59-60.

práce. Hlavním stavitelem měl být Mořic Grimm, který ale chtěl odvodnit bažinatý terén v okolí kláštera. Tento nápad ale Antonín Pirmus zamítl a na místo Grimma byl povolán František Benedikt Klíčnický. Stavby na Rajhradu probíhaly poměrně rychle. Na jaře v roce 1722 byla ze starého kostela zbourána kaple sv. Benedikta a sv. Barbory. Hlavní oltář byl přesunut do západní části starého kostela a kněžiště bylo rovněž přichystáno ke zbourání. Koncem roku 1722 byla postavena obvodová zeď nového kněžiště. Následujícího roku byla hotová hrubá stavba i se střechou. I po Santiniho smrti práce na přestavbě rychle pokračovaly a roku 1729 byly dokončeny všechny kupole věží včetně malby. Do roku 1734 byla zpracována sochařská výzdoba. Chrám byl dokončen a vysvěcen v roce 1739.⁸³

Konventní chrám je obklopen čtyřmi plochami, před západním průčelím je prelatura, na jižní straně se nachází konvent, na jehož protějšku jsou dva hospodářské dvory. Budovy leží na dvou na sebe kolmých osách.⁸⁴

Kostel sv. Petra a Pavla je rozdělen na tři buňky. Jeho krajní pole leží na půdorysu hloubkového oválu a střední část kostela stojí nad oktogonem. Krajní pole jsou zdobena pilířovými úseky stěn s rozmanitými reliéfy pilastrů a polosloupů, kdy čelní stěny obsahují bohatou sestavu okenních otvorů. Prostor ve střední části, který se nachází nad oktogonem má stěny poměrně minimalizované, doplněné velkými okny, nad kterými se nachází další velké otvory, které prostupují patu klenby. V interiéru kostela využil Santini odlišné intenzity světla, což dává dojem pulzujícího prostoru, podobně jako tomu bylo i v již zmíněném kostele v Kladrubech.⁸⁵

Severní průčelí kostela má polygonálně tvarované podélné stěny, které jsou určeny vnitřní dispozicí. Gotizujícím prvkem jsou záclonovité oblouky v záklencích u oken ve spodním patře.⁸⁶

Hlavní fasáda kostela byla do dnešní doby upravena podle návrhu jiného autora, tudíž není řazena mezi Santiniho práci. Podle Santiniho návrhu byla vystavena pouze boční část. Závěr kostela je obklopen mohutnými zdmi, které vyčnívají kolmo z jeho stěny v podobě sloupu. Střední tříboký rizalit fasády je utvářen dvěma řadami velkých oken, z nichž spodní

⁸³ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 368-371.

⁸⁴ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*, Praha: Vyšehrad, 1987, s. 139.

⁸⁵ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 372.

⁸⁶ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*, Praha: Vyšehrad, 1987, s. 142.

jsou zdobena vlnivými a volutovými suprafenestrami. Ve vnitřním povrchu okenního otvoru se nacházejí záklenky pozdně gotického záclonového typu.⁸⁷

U kostela Povýšení sv. Kříže není Santiniho autorství doloženo, ale domnívá se, že díky jeho slohovému charakteru a spolupráci s rajhradskými benediktiny patří mezi jeho díla.

Santini ke staršímu kněžišti přidal loď s půdorysem řeckého kříže, jehož delší rameno utváří kněžiště. Klenby ramen jsou složeného typu a nad konkávně vydutým čelem prostoru jsou vloženy báňové výseče klenby. Místo křížení je zaklenuto velkou plackou. Členění stěn a kleneb je linearizováno.

Nároží kostela jsou obklopena pilastry a ve středu pole stavby je umístěn rizalit s oknem a portálem, které se nacházejí v jedné ose. Střední pole je završeno třibokým frontonem.

Na této stavbě jsou pro Santiniho typické konvexní a konkávní křivky půdorysu. Také má navíc některé shodné rysy s kostelem sv. Václava ve Zvolí, např. složené klenby ramen, členění dórskými pilastry a průběžné kladí.⁸⁸

3.5.3 Křtiny

Městečko Křtiny se nachází v okrese Blansko nedaleko Brna. Santini se zde zasloužil o přestavbu poutního areálu, jehož dominantou je kostel Jména Panny Marie, dále je tvořeno kaplí sv. Anny a bývalým premonstrátským proboštvím.

Staré mariánské poutní místo dosáhlo na počátku 17. a 18. století velkého rozkvětu, kdy do areálu přicházelo ročně až desetitisíce poutníků. Začátkem 18. století došlo k nákladným opravám dvou gotických kostelů. Ve druhém desetiletí 18. století přišel opat Hugo Bartlicius s nápadem na přestavbu starého areálu do jednotného uceleného celku.

Výstavba podle Santiniho návrhu začala v roce 1718 kaplí sv. Anny, která byla dokončena roku 1733. Na stavbě se podílel brněnský stavitel František Benedikt Klíčnick. Roku 1728 se začal stavět nový kostel na místě starého gotického kostela, a to pod vedením stavitele Františka Antonína Ritze. Kostel byl dokončen až v roce 1750 a během výstavby došlo k několika odchýlením od Santiniho projektu – došlo např. k postavení osově věže v průčelí a štuková výzdoba byla pozměněna do pozdně barokního stylu. Dalším odchýlením od

⁸⁷ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 372-373.

⁸⁸ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 375-376.

původního plánu bylo, že se také neuskutečnila výstavba ambitového nádvoří s kaplí sv. Josefa na západní straně probošství, čímž tedy nikdy nedošlo k jeho dokončení. V nadcházejících letech proběhlo ještě nákladné vyzdobení kostela a jeho vysvěcení se uskutečnilo v roce 1771. V roce 1844 došlo k požáru a střechy kostela byly vyměněny za nové a jednodušší. O dvacet let později se část prelatury přestavěla na zámek.

Kostel jména Panny Marie je orientován k severu. K němu je z východní strany připojeno ambitové nádvoří s kaplí sv. Anny. Za kostelem na severní straně poutního areálu se nachází část zachovalého probošství s nově vystaveným zámkem.⁸⁹

Kostel na půdorysu řeckého kříže, zasunutým do prostoru soustředných kružnic, je centrální stavbou celého areálu. Jedná se o největší Santiniho stavbu s půdorysem tohoto typu, kdy délka kostela je 55 m, šířka 37 m a centrální kupole je vztyčena do výšky 30 m.

Na přední a zadní část kostela jsou připojeny dvě deltovité přístavby, z nichž první je zakončena věží s lucernou a nachází se v ní vstupní předsíň s bočními kaplemi a ochozem umístěným v patře. Ve druhé přístavbě je sakristie s depozitářem. Na pravé straně kostela je vystaven ambit oválného půdorysu s kaplí sv. Anny, která leží na kruhovém půdorysu opsaným pětiúhelníkem s konkávně vydutými hranami. Kaple sv. Anny je s kostelem spojena pomocí ambitů. Podobně jako kostel i kaple nese gotizující okna s trojlaločnými záklenky a kruhová okna, která se nachází jak na kostele, tak i na kapli v horní části obou staveb. Fasády kostela i kaple jsou členěna pilastry. Na bočních stranách kostela jsou přístavby s volutovými křídly, která jsou napojena k věži. U paty věže jsou umístěny sochy sv. Augustina a sv. Norberta. Spodní okno, které je položeno v ose věže, je zdobeno suprafenestrou.

Interiér chrámu je zdoben malbami Jana Jiřího Etgense s mariánskými tématy. Samotný oltář baldachýnového typu je velmi impozantní, převážně mramorový s bohatou výzdobou. Pod kostelem se nachází krypta s kostnicí, která byla objevena až roku 1991.^{90 91}

⁸⁹ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 331-332.

⁹⁰ ŠÍR, Jiří a ŠÍROVÁ-MOTYČKOVÁ, Kamila. *Klenoty českého baroka*. Praha: Kartografie, 2008. ISBN 978-80-739, s. 30-31.

⁹¹ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*, Praha: Vyšehrad, 1987, s. 119.

3.5.4 Zvole

Ve Zvoli, v okrese Žďár nad Sázavou, je Santinimu přisouzena stavba kostela sv. Václava. Ačkoliv jeho autorství není doloženo, vychází z činnosti pro žďárský klášter a z charakteristických rysů stavby.

Kostel sv. Václava stojí na místě původního středověkého kostela, který byl ve špatném stavu a bylo tedy rozhodnuto o jeho přestavbě opatem Václavem Vejmluvou. Stavební práce začaly roku 1713 a o dva roky později byla dokončena hrubá stavba včetně střechy a rámu oken. V roce 1717 byl zhotoven interiér kostela a přidány troje velké dveře a dvojce dveře sakristie. K vysvěcení kostela došlo v roce 1722.

Mezi lety 1714-1717 pracoval na přestavbě kostela zedník Kašpar Parvus, který se o pár let později účastnil také výstavby na Zelené hoře. V roce 1730-1733 byla kvůli statické poruše znovu postavena severní věž v gotickém stylu. V roce 1740 byla většina interiéru kostela poničena požárem.

Kostel leží na půdorysu řeckého kříže, kdy jeho východní rameno, kde se nachází kněžiště, má dvojnásobnou hloubku než zbývající ramena. Základem půdorysu je čtverec, do kterého jsou vepsané, případně opsané kružnice, díky čemuž je vymezen prostor křížení.

Vnější část stavby obsahuje ramena, jejichž čela se válcově a konvexně vydouvají. Nároží ramen jsou vybavena římsko-dórskými pilastry, tvořící srostlice. Střední nárožní pilastr je konkávně okosen. Pilastry nesou kladí a strmě profilovanou římsu. Ve spojení křídel kostela se nacházejí konvexně vyduté srostlice pilastrů. Výrazným prvkem stavby je nápadná lucerna s oválnými okny, jejíž válcové tělo je vepsáno do sférického čtverce, tvořeného nárožními, tupouhlými pilíři, nesoucí římsu. Střecha lucerny je koncipována ve tvaru knížecí čepice jako symbol sv. Václava. Patron kostela je zpodobněn i díky písmenu „W“, který je umístěn do vrcholu štítu západního průčelí, případně může znázorňovat i iniciály opata Vejmluvy.

Východní část kostela leží na pravoúhlém půdorysu a obsahuje dvě věže, zakončené zvonovnicovou střechou a čtyřbokými lucernami. Fasáda východní části má obdélná a oválná okna se šambránami a jednoduchými nadokenními římsami.

Hlavní částí v interiéru kostela je křížení nad čtvercem, které je zaklenuto kupolí s lucernou. Provázání křížení s rameny v úhlopříčkách čtverce, jejichž čelní stěny jsou konkávně prohnuty, je pro Santiniho tvorbu charakteristické. Na předělu ramen a čtverce

křížení se v jediném bodu sbíhají paprscité pasy kleneb ramen, což zdůrazňuje provázanost jednotlivých prvků v celém interiéru. Pozoruhodně řešená je také kruchta se zalamovaným plným parapetem, do jejíž klenby byly vsunuty velké boční výseče, které prosvětlují místnost. Spodní část kruchty je utvářeno plochým profilem archivoly.⁹²

K Santiniho návrhu patří také hřbitovní osmiboká ohradní zeď vedle kostela a márnice s třemi arkádami, která leží na půdorysu protáhlého šestiúhelníku.⁹³

3.5.5 Horní Bobrová

V Horní Bobrové, v okrese Žďár nad Sázavou nedaleko Nového Města na Moravě, je mezi Santiniho díla řazen farní kostel sv. Petra a Pavla, a to opět díky činnosti pro žďárský klášter.

Nejdříve zde stál románský kostel, který ale začal být nedostatečný potřebám rozlehlé farnosti žďárských cisterciáků. Opat Václav Vejmluva svěřil vypracování návrhu přestavby Santinimu, který byl zhotoven v roce 1714. V témže roce započala výstavba nového kostela a vysvěcení proběhlo až v roce 1722. V roce 1778 došlo k přistavění kaple pro Boží hrob.

Původní loď kostela přestavil Santini na kněžiště, čímž orientoval kostel na západ. Na východní stranu byla postavena nová, širší loď.

Kostel má poměrně jednoduché architektonické členění, které je podobné kapli Jména Panny Marie v Mladoticích. Východní průčelí je pětiosé, v jehož středu vystupuje třiboký rizalit s konkávně prohnutými poli. Nárožní osy fasády jsou pravouhle odsazené, vyklenuté směrem ven a zdobené rustikovanými lizénami. Okna jsou lemována šambránami se sedlovými a záclonovými záklenky, které jsou znakem gotismu. Ve štítě průčelí je umístěn symbol meče a zkřížených klíčů, jež jsou znakem apoštolských knížat a patronů kostela.

Vnitřní část kostela je vybavena reliéfním vrstvením stěny. Obdélný sál lodi má konkávně vyduté rohy, zesílené plochými příložkami. Stěny mezi jednotlivými kouty jsou děleny na dvě okenní pole, oddělené střední plochou s velkou nikou. Střední plocha stěny není pilířově vystouplá, ale spíše ustupující, což udává náznak centrality, která je umocněná stropní, mírně prohloubenou plochou, se zaobleným přechodem mezi svíslou stěnou a stropem.⁹⁴

⁹² HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 294-296.

⁹³ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*, Praha: Vyšehrad, 1987, s. 114.

⁹⁴ HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 306-308.

3.5.6 Obyčtov

Obyčtov je obec nedaleko Žďáru nad Sázavou, ve které se nachází kostel Navštívení Panny Marie, který je pozoruhodný především díky svému půdorysu, rozvrhnutým do tvaru želvy.

Kostel pravděpodobně vznikl okolo roku 1720 a v roce 1735 došlo k jeho vysvěcení. Mezi lety 1730-1734 proběhla přestavba kostela, při které byl použit Santiniho návrh, který byl vyhotoven někdy do roku 1720. Stavebníkem byl opat Václav Vejmluva a přestavbu kostela provedl nejspíše František Witinhofer.

Stavba byla ještě několikrát upravována. V roce 1789 došlo ke zboření sakristie, místo které byla postavena věž zvonice. Roku 1810 byla snesena visutá empora a v roce 1829 byly zbořeny dvě nárožní kaple po stranách triumfálního oblouku. V roce 1846 byly provedeny úpravy na střeších, kdy nárožní kaple byly doplněny o věžovité stříšky. Po požáru v roce 1907 bylo obvodové zdivo kostela značně porušené, a to kvůli výstavbě nového krovu, který zdivo přetížil. K jeho obnovení a stabilizaci samotné stavby došlo v roce 1964.

Fasády kostela mají typický santiniovský charakter – jsou členěny rustikovanými lizénami, zmírněným kladím a okny s uprostřed umístěnými malými kónickými klenáky, lemovaných šambránami.

Lod' kostela leží na hloubkově obdélném půdorysu s konkávně zaoblenými rohy, v nichž prostupuje kompletní kladí, přičemž v jiných částech zdi je pouze římsa. V ose prostorů na rozích jsou půloválně klenuté portály, které směřují do nárožních kaplí. Visutá empora je situována při boční a vstupní stěně lodi. Široký, půloválně klenutý triumfální oblouk se nachází v protější stěně lodi a v jeho vrcholu je zaklenut trojitým kónickým klenákem. Stěny kněžiště jsou členěny korunní římsou, která je završena klenbou klášterního typu. Celý interiér je výrazně prosvětlen.⁹⁵

Jak již bylo zmíněno, tato stavba je zajímavá zejména pro svůj jedinečný půdorys ve tvaru želvy. Želví tělo je tvořeno podlouhlou lodí se zkosenými rohy a nárožní čtvercové kaple představují nohy. Presbytář se zploštělými východními rohy reprezentuje krk a sakristie s hrotem v ose zase hlavu. Umístění západní předsíně vytváří ocas želvy.⁹⁶

⁹⁵ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3, s. 390-392.

⁹⁶ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*, Praha: Vyšehrad, 1987, s. 181.

Podle symboliky znamená želva stálost ve víře. Výklad L. Konečného upřesňuje, že „želva přešla z antiky do křesťanství jako symbol dobré manželky, protože stejně jako želva nemá jazyk a nikdy neopouští svůj krunýř. Cudná žena je mlčenlivá a zdržuje se doma.“⁹⁷

⁹⁷ SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*, Praha: Vyšehrad, 1987, s. 181.

Praktická část

4 Výlet po Santiniho památkách

4.1 Základní informace o výletu

Název výletu: Po stopách Santiniho ve Žďáru nad Sázavou

Termín konání: 21.6.2021

Účastníci: Dvě třídy studentů 3. ročníku z gymnázia J. K. Tyla

Počet osob: 47

Jednodenní výlet po Santiniho památkách ve Žďáru nad Sázavou je určený pro studenty 3. ročníku hradeckého gymnázia J. K. Tyla, kteří mají výlet jako zpestření učiva dějepisu. Z důvodu naplnění autobusu pojedou dvě třídy včetně dvou učitelů, kteří nejsou zahrnuti v počtu osob a ve výsledné kalkulaci se s nimi tedy nepočítá, protože náklady spojené s výletem jsou hrazeny z rozpočtu školy po schválení ředitelem.

Cílem výletu je prakticky seznámit žáky s barokními pamětihodnostmi ve Žďáru nad Sázavou, a to především s těmi, jejichž autorem je J. B. Santini. Pro úplnost poznání barokního umění a města Žďáru jako takového, budou studentům krátce představeny i jiné památky, které ale netvoří hlavní část výletu. Většinu výkladu povede zkušený učitel dějepisu.

4.2 Program a časový harmonogram výletu

Ráno se studenti sejdou na Terminálu HD, odkud společně vyjedou autobusem do Žďáru nad Sázavou. Studenti se poté vydají pěšky z autobusového nádraží ke hřbitovnímu kostelu Nejsvětější Trojice, kde se krátce seznámí s barokním architektem J. B. Santinim. Poté následuje přesun na náměstí Republiky, kde si studenti budou moci prohlédnout barokní morový sloup a budovu staré radnice. Poblíž radnice se také nachází gotický kostel sv. Prokopa a v jeho sousedství kaple sv. Barbory, na kterých studenti budou moci vidět rozdíl mezi gotickou a barokní architekturou.

Potom se studenti odeberou zpět na autobusové nádraží, odkud odjedou k hlavnímu bodu výletu, kostelu sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, kde je zajištěný výklad s průvodcem. Studenti se rozdělí do dvou skupin, kdy jedna skupina bude absolvovat výklad, zatímco druhá skupina bude mít čas na svačinu a porozhlédnutí se po poutním areálu. Až výklad ukončí i druhá skupina, studenti se vydají ke klášternímu komplexu a při cestě si ještě ukážou Konventní rybník s malebnou krajinou a barokní kamenný most se sochami světců.

Prohlídka areálu kláštera je naplánována ve 13:00. Před prohlídkou budou mít studenti krátkou pauzu na případné občerstvení v zámecké kavárně nebo zakoupení suvenýrů. V samotném klášterním areálu studenti navštíví bývalou prelaturu klášterního konventu, kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše, konírny bývalé šlechtické akademie včetně obrazové galerie rodiny Kinských, studniční kapli, rajský dvůr a sádky. Prohlídka bude uskutečněna s průvodcem.

Po prohlídce studenti půjdou k Dolnímu hřbitovu, který je sice pro veřejnost uzavřen, ale pro pochopení Santiniho smyslu pro geometrismus bude stačit si vnitřní prostor prohlédnout od vstupní brány. Zde bude také navázáno na výklad o symbolice ze svatojánského kostela.

Poslední zastávkou výletu bude hospodářský dvůr Lyra, kde studenti poznají další ze Santiniho netypických půdorysů. Letecký snímek půdorysu ve tvaru lyry je zobrazen na informační tabuli a studenti budou více seznámeni s profánní architekturou J. B. Santiniho.

Následně se studenti vrátí poblíž klášterního areálu, kde na ně bude čekat smluvený autobus. Návrat do Hradce Králové je naplánovaný v podvečerních hodinách.

Orientační program výletu:

7:15 – odjezd z Terminálu HD

9:20 – příjezd do Žďáru nad Sázavou

9:35 – prohlídka kostela Nejsvětější Trojice

9:50 – prohlídka náměstí Republiky s morovým sloupem a starou radnicí

10:05 – prohlídka kaple sv. Barbory a kostela sv. Prokopa

10:15 – přesun zpět na autobusové nádraží

10:35 – odjezd na Zelenou horu

11:00 – kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, komentovaná prohlídka s průvodcem, svačtinová pauza

12:15 – zastávka u barokního mostu a přesun do klášterního areálu

12:30 – pauza na občerstvení, zakoupení suvenýrů

13:00 – komentovaná prohlídka klášterního areálu

14:05 – přesun na Dolní hřbitov

14:35 – prohlídka hospodářského dvora Lyra

15:00 – návrat ke klášternímu areálu a odjezd zpět do Hradce Králové

17:05 – předpokládaný návrat

Podrobný rozpis výletu je k dispozici v následujícím itineráři.

4.3 Itinerář výletu

Tabulka 1: Itinerář

Místo	Čas příjezdu	Čas odjezdu	Km průběžné	Km celkové	Poznámky
Hradec Králové		7:15			7:00 sraz na Terminálu MHD
Pardubice	7:55	7:55	21,3	21,3	Průjezd
Chrudim	8:10	8:10	10,8	32,1	Průjezd
Ždírec nad Doubravou	8:50	8:50	30,6	62,7	Průjezd
Žďár nad Sázavou	9:20		22,7	85,4	Výstup z autobusu, dále přesun pěšky
Kostel Nejsvětější Trojice	9:35	9:45			Prohlídka kostela
Náměstí Republiky	9:50	10:00			Prohlídka morového sloupu, staré radnice
Kostel sv. Prokopa	10:05	10:15			Společně s kostelem prohlídka kaple sv. Barbory
Autobusové nádraží	10:30	10:35			Přesun pěšky zpět na autobusové nádraží, odtud odjezd na Zelenou horu
Zelená hora	10:50	12:10	4,2	89,6	V 11:00 prohlídka poutního areálu s průvodcem, čas na svačinu
Klášterní areál	12:30	14:05			Přesun pěšky. Prohlídka barokního mostu. Ve 13:00 komentovaná prohlídka klášterního areálu s průvodcem, mezitím čas na zakoupení suvenýrů a na návštěvu zámecké kavárny
Dolní hřbitov	14:15	14:25			Přesun pěšky
Hospodářský dvůr Lyra	14:35	14:45			Přesun pěšky na autobus

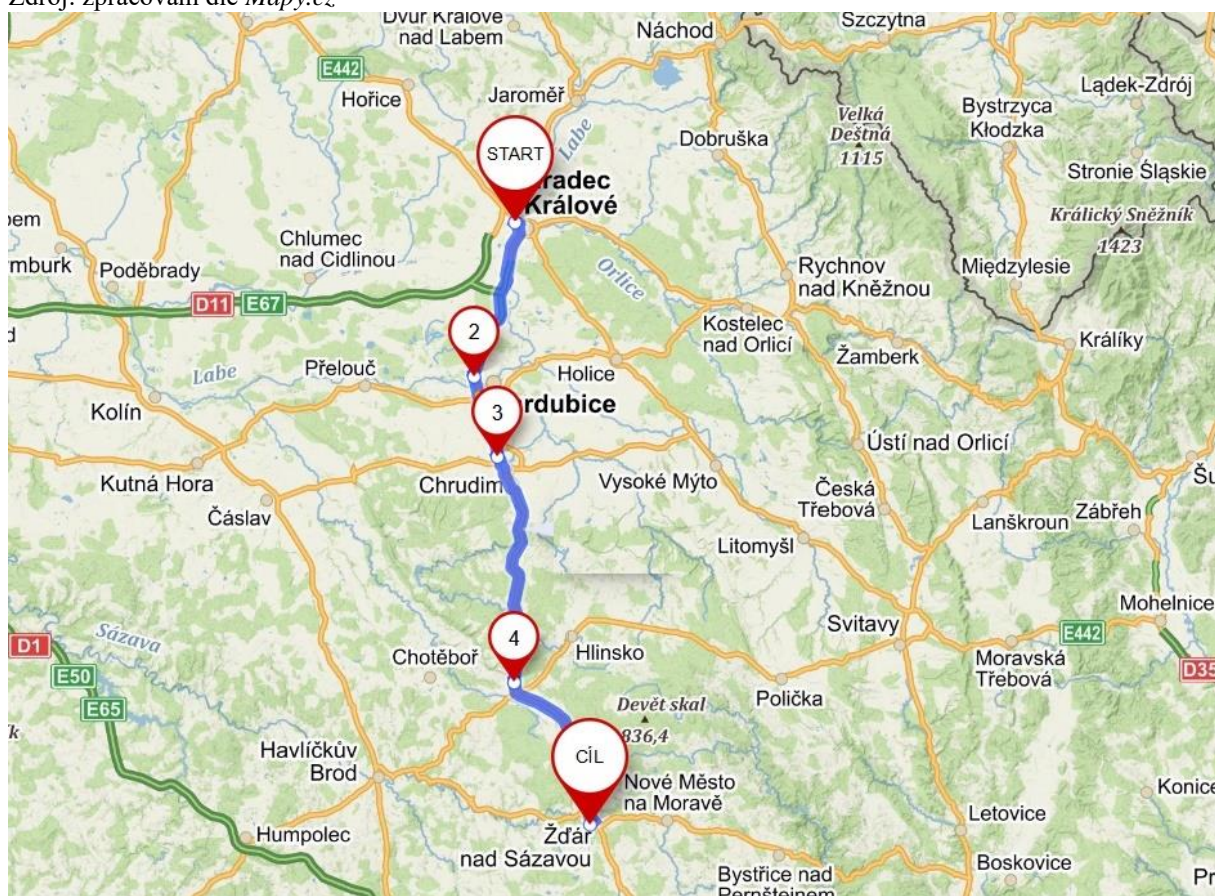
Místo	Čas příjezdu	Čas odjezdu	Km průběžné	Km celkové	Poznámky
Zámek, zastávka MHD	14:55	15:00			Odjezd autobusem zpět do Hradce Králové
Ždírec nad Doubravou	15:30	15:30	22,7	112,3	Průjezd
Chrudim	16:10	16:10	30,6	142,9	Průjezd
Pardubice	16:25	16:25	10,8	153,7	Průjezd
Hradec Králové	17:05		21,3	175	Příjezd na Terminál HD

Zdroj: vlastní zpracování

Celková ujetá vzdálenost je 175 km.

Mapa 1: Cesta do Žďáru nad Sázavou s vyznačenými průjezdnými místy

Zdroj: zpracování dle *Mapy.cz*

Start – Hradec Králové

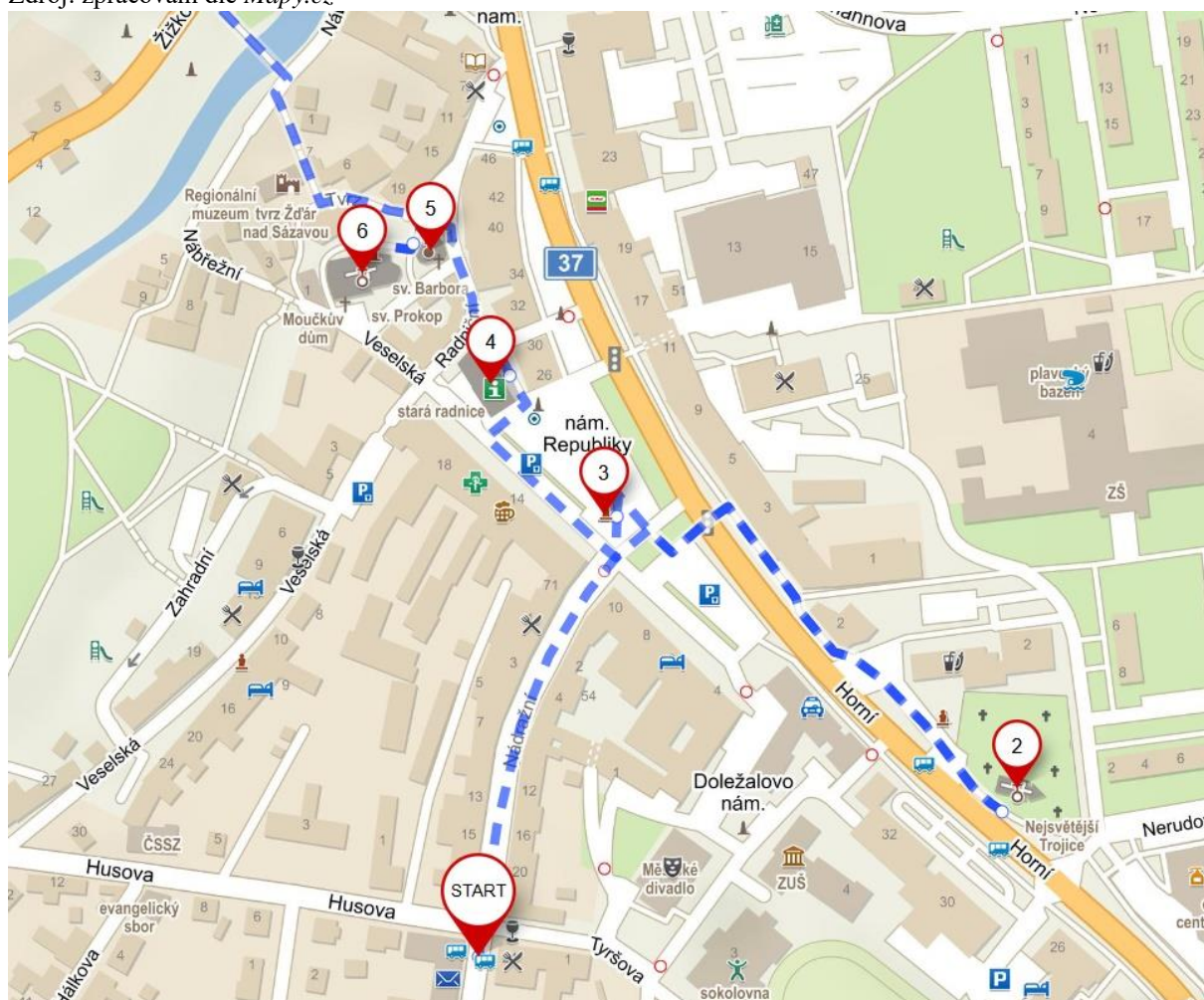
Č. 2 – Pardubice

Č. 3 – Chrudim

Č. 4 – Ždírec nad Doubravou

Cíl – Žďár nad Sázavou

Mapa 2: Trasa památek, 1. část
Zdroj: zpracování dle *Mapy.cz*

Start – Žďár nad Sázavou, autobusové nádraží

Č. 2 – kostel Nejsvětější Trojice

Č. 3 – náměstí Republiky – morový sloup

Č. 4 – náměstí Republiky – stará radnice

Č. 5 – kaple sv. Barbory

Č. 6 – kostel sv. Prokopa

Mapa 3: Trasa památek, 2. část
Zdroj: zpracování dle *Mapy.cz*

Č. 7 – kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře

Č. 8 – barokní most

Č. 9 – klášterní areál

Č. 10 – Dolní hřbitov

Č. 11 – hospodářský dvůr Lyra

4.4 Kalkulace ceny

Jako dopravce byla vybrána firma *Šorm Bus*, která si pro typ autobusu *Bova Futura* účtuje za 1 km 29 Kč. Cena čekací doby je 200 Kč za hodinu.

Nepřímé náklady:

- Náhrada za čekání
 - Dopravce si účtuje 200 Kč za hodinu čekání. DPH činí 21 %.
 - $75 \text{ min} + 240 \text{ min} = 315 \text{ min} = 5,25 \text{ čekacích hodin}$
 - $5,25 * 200 = 1050 \text{ Kč bez DPH} = \mathbf{1270,50 \text{ Kč s DPH}}$
- Náhrada za ujeté kilometry
 - Cena za 1 km činí 29 Kč a celková ujetá vzdálenost je 175 km. Počítá se s 5 % navíc případných objížděk.
 - $(175 * 105) / 100 = 183,75 \text{ km včetně objížděk}$
 - $183,75 * 29 = 5328,75 \text{ Kč bez DPH} = \mathbf{6447,79 \text{ Kč s DPH}}$
- Nepřímé náklady celkem
 - $1270,50 + 6447,79 = \mathbf{7718,29 \text{ Kč s DPH}}$
- Nepřímé náklady na 1 účastníka
 - $7718,29 / 47 = \mathbf{164,22 \text{ Kč s DPH}}$

Přímé náklady:

U kalkulace nákladů za vstupné je počítáno se slevou pro studenty a se skupinovými slevami.

- Vstupné
 - Zelená hora – 40 Kč s DPH
 - Areál zámku a kláštera – 90 Kč s DPH
- Přímé náklady celkem
 - $40 + 90 = \mathbf{130 \text{ Kč s DPH}}$ na 1 účastníka

Konečná cena výletu:

- Celkové náklady:
 - $164,22 + 130 = \mathbf{294,22 \text{ Kč s DPH}}$ na 1 účastníka
- **Konečná cena: 295 Kč s DPH**

Závěr

Bakalářská práce Po stopách Jana Blažeje Santiniho-Aichela se zabývá tématem baroka a jeho významným architektem Janem Blažejem Santinim-Aichelem. Autorka si toto téma vybrala, protože se zajímá o atraktivitu na českém území a za nejvíce poutavý považuje právě barokní styl, a to zejména pro svou dynamičnost a důraz na zdobnost jednotlivých děl, kdy Jan Blažen Santini-Aichel je nejvýraznější osobností v tomto období.

Práce se dělí na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části je uveden historický kontext barokního slohu a jeho vývoj na českém území, původ jeho názvu a samozřejmě nechybí ani popis hlavních charakteristických rysů baroka. Představen je také unikátní styl barokní gotiky, který se prolíná v jednotlivých Santiniho dílech. V dalších kapitolách je detailně zachycen osobní a profesní život J. B. Santiniho. Následuje výčet Santiniho památek, které byly autorkou vybrány na základě jejich zajímavé architektonické dispozici, případně které se řadí mezi hlavní či vrcholná díla umělce, a tudíž nesmí být opomenuta. Autorka se nejvíce zaměřuje na pamětihodnosti ve městě Žďár nad Sázavou, který je protkán Santiniho barokními díly, z nichž nejvýznamnějším a zároveň vrcholným Santiniho dílem je poutní areál na Zelené hoře, zapsaný na Seznam světového dědictví UNESCO.

Z tohoto důvodu si autorka vybrala město Žďár nad Sázavou jako lokalitu pro svou praktickou část, ve které zpracovala návrh výletu zaměřený na středoškolské studenty, při kterém si studenti mohou ucelit nabyté vědomosti o barokním slohu a seznámí se s velikánem a géniem barokní architektury, jakým Santini bezpochyby byl. Praktická část obsahuje podrobný popis výletu a propracovaný itinerář včetně kalkulace.

Součástí bakalářské práce je také příloha v podobě fotografií, které slouží k utvoření představy o jednotlivých zmíněných dílech.

Cílem práce bylo seznámit čtenáře s barokním stylem a přiblížit dílo J. B. Santiniho, který byl unikátem díky detailně propracovaným půdorysům, nekonečnou fantazií a uměním propojit gotický a barokní styl, díky čemuž vytvořil na českém území škálu jedinečných staveb. Autorka věří, že tato práce může pomoci rozšířit povědomí o tomto umělci, jehož díla jsou bohužel často nedoceněna. Itinerář výletu může sloužit jako inspirace a průvodce po Žďáru nad Sázavou, jehož návštěvu autorka z osobní zkušenosti vřele doporučuje.

Zdroje

Tištěné

1. BEDNORZ, Achim a TOMAN, Rolf. *Baroko*. 2. vydání. Praha: Slovart, 2007. ISBN 978-80-7209-771-5.
2. BLAŽÍČEK, Oldřich J. *Umění baroku v Čechách*, Praha: Obelisk, 1971.
3. BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*, Beroun: Machart, 2014. ISBN 978-80-86720-61-6.
4. BURIAN, Jan. *Baroko v Čechách a na Moravě*, Praha: BB Art, 1993.
5. HOLEČKOVÁ, Marie. *Vysočinou po stopách Santiniho*, Beroun: MH Beroun, 2006. ISBN 80-86720-27-6.
6. HORYNA, Mojmír a kol. *Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře*, 2. vydání. Telč: Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště v Telči, 2009. ISBN 978-80-904240-0-5.
7. HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-664-3.
8. KITSON, Michael. *Barok a rokoko*, Praha: Pallas, 1972. ISBN 94-130-72.
9. KUNC, Vladimír a RŮŽIČKA, Stanislav. *Santini*, Havlíčkův Brod: Video-foto-Kunc, 2014. ISBN 978-80-905429-5-2.
10. MACEK, Petr a kol. *Barokní architektura v Čechách*, Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2736-6.
11. SEDLÁK, Jan a KROUPA, Jiří. *Zelená hora: Žďársko Jana Santiniho*, Praha: Foibos, 2015. ISBN 978-80-87073-85-8.
12. SEDLÁK, Jan. *Jan Blažej Santini: setkání baroku s gotikou*, Praha: Vyšehrad, 1987.
13. STAŇKOVÁ, Jaroslava a VODĚRA, Svatopluk. *Praha gotická a barokní*, Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0866-7.
14. ŠÍR, Jiří a ŠÍROVÁ-MOTYČKOVÁ, Kamila. *Klenoty českého baroka*. Praha: Kartografie, 2008. ISBN 978-80-739.

Elektronické

1. Barokní gotika – Jan Blažej Santini Aichel. *VYGOSH.cz* [online]. © 2009-2016, Jakub Jaroš. [cit. 20.11.2020]. Dostupné z: <http://vygosh.cz/de-bargot.html>
2. Biskupská rezidence, č.p. 35. *Hradec Králové*. [online]. © 2012, Jan Falta. [cit. 7.4.2021]. Dostupné z: <https://www.hradeckralove.org/biskupska-rezidence-c-p-35/d-55316>

3. Biskupský palác. *Průvodce – Hradeckým krajem*. [online]. [cit. 7.4.2021]. Dostupné z: <http://www.hradeckymkrajem.cz/kraj/hk/biskupsky-palac>
4. Ceník. *ŠORM BUS – autobusová doprava*. [online]. [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://www.sormbus.cz/cenik/>
5. Johann Michael Prunner – rakouský následovník architekta Santiniho. *Česká galerie*. [online]. © Jiří Bernard Krtička. [cit. 5.4.2021]. Dostupné z: <https://www.ceskegalerie.cz/cs/tema/umeni-historie/johann-michael-prunner-rakousky-nasledovnik-architekta-santiniho>
6. Kaple svatého Klimenta. *Průvodce – Hradeckým krajem*. [online]. [cit. 7.4.2021]. Dostupné z: <http://www.hradeckymkrajem.cz/kraj/hk/kaple-svateho-klimenta>
7. Opočno – Putování za Santinim. *Jan Blažej Santini Aichl – Santini v Srdci Evropy*. [online]. [cit. 5.4.2021]. Dostupné z: <https://www.santini.cz/cz/kralovehradecky-kraj/opocno>
8. Pamětní deska – architekt Jan Blažej Santini-Ajchl. *Turistika.cz – Pro větší zážitek z cest a výletů* [online]. © 2015, Miloslav Sláma. [cit. 28.3.2021]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/mista/pametni-deska-architekt-jan-blazej-santini-ajchl/detail>
9. Východní ambit se otevře v květnu. *Plzeňský deník* [online]. © 2021, Lenka Prokšová. [cit. 26.5.2021]. Dostupné z: https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/vychodni-ambit-se-otevire-v-kvetnu-20210124.html

Přílohy

Seznam obrázků

Obr. 1: Praha – Valkounský dům	63
Obr. 2: Praha – Kolowratský palác	63
Obr. 3: Praha – Morzinský palác.....	64
Obr. 4: Praha – Kostel u Kajetánů.....	64
Obr. 5: Praha – Kostel Panny Marie Vítězné (hlavní vstupní portál)	65
Obr. 6: Praha – Kostel Panny Marie Vítězné (exteriér kostela a nádvoří).....	65
Obr. 7: Sedlec – Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele	66
Obr. 8: Sedlec – Hřbitovní kostel Všech svatých.....	66
Obr. 9: Panenské Břežany – Kaple sv. Anny	67
Obr. 10: Panenské Břežany – Kaple sv. Anny (půdorys).....	67
Obr. 11: Mladotice – Kaple Jména Panny Marie	68
Obr. 12: Mladotice – Kaple Jména Panny Marie (interiér).....	68
Obr. 13: Mladotice – Kaple Jména Panny Marie (schéma)	69
Obr. 14: Mariánská Týnice.....	69
Obr. 15: Plasy – Cisterciácký klášter (letecký snímek).....	70
Obr. 16: Plasy – Cisterciácký klášter (jižní průčelí)	70
Obr. 17: Plasy – Cisterciácký klášter (schodiště).....	71
Obr. 18: Kladruby – Klášterní kostel (západní vstupní průčelí)	71
Obr. 19: Kladruby – Klášterní kostel (severní průčelí)	72
Obr. 20: Kladruby – Klášterní kostel (pohled do kupole).....	72
Obr. 21: Hubenov (hospodářský dvůr).....	73
Obr. 22: Kalec (hospodářský dvůr).....	73
Obr. 23: Hradec Králové – Kaple sv. Klimenta	74
Obr. 24: Hradec Králové – Kaple sv. Klimenta (detail).....	74
Obr. 25: Hradec Králové – Biskupská rezidence (přední průčelí)	75
Obr. 26: Hradec Králové – Biskupská rezidence (zadní průčelí).....	75
Obr. 27: Chlumeck nad Cidlinou – Karlova Koruna	76
Obr. 28: Chlumeck nad Cidlinou – Karlova Koruna (snímek z dronu).....	76
Obr. 29: Chlumeck nad Cidlinou – Kaple Zvěstování Panny Marie	77
Obr. 30: Chlumeck nad Cidlinou – Karlova Koruna (půdorys).....	77

Obr. 31: Želiv – Kostel Narození Panny Marie.....	78
Obr. 32: Želiv – Hřbitovní kostel sv. Petra a Pavla.....	78
Obr. 33: Žďár nad Sázavou – Kostel Nejsvětější Trojice	79
Obr. 34: Žďár nad Sázavou – Dolní hřbitov	79
Obr. 35: Žďár nad Sázavou – Dolní hřbitov (pohled vstupním portálem).....	79
Obr. 36: Žďár nad Sázavou – Hospodářský dvůr Lyra	80
Obr. 37: Žďár nad Sázavou – Hospodářský dvůr Lyra (letecký snímek)	80
Obr. 38: Žďár nad Sázavou – Konírna bývalé šlechtické akademie	80
Obr. 39: Žďár nad Sázavou – Konírna bývalé šlechtické akademie (klenba vstupního prostoru)	81
Obr. 40: Žďár nad Sázavou – Konírna bývalé šlechtické akademie (klenba stlačeného typu)	81
Obr. 41: Žďár nad Sázavou – Kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše.....	82
Obr. 42: Žďár nad Sázavou – Kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše (pohled na klenbu).....	82
Obr. 43: Žďár nad Sázavou – Vstupní křídlo prelatury	83
Obr. 44: Žďár nad Sázavou – Studniční stavení konventu.....	83
Obr. 45: Žďár nad Sázavou – Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře.....	84
Obr. 46: Žďár nad Sázavou – Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře (pohled na ambit a kaple).....	84
Obr. 47: Žďár nad Sázavou – Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře (interiér kaple v ambitu)	85
Obr. 48: Žďár nad Sázavou – Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře (model)	85
Obr. 49: Žďár nad Sázavou – Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře (půdorys)	86
Obr. 50: Rajhrad – Kostel sv. Petra a Pavla (severní boční průčelí).....	86
Obr. 51: Rajhrad – Kostel Povýšení sv. Kříže	87
Obr. 52: Zvole – Kostel sv. Václava	87
Obr. 53: Křtiny – Kostel Narození Panny Marie	88
Obr. 54: Křtiny – Kaple sv. Anny	88
Obr. 55: Horní Bobrová – Kostel sv. Petra a Pavla.....	89
Obr. 56: Obyčtov – Kostel Navštívení Panny Marie	89
Obr. 57: Obyčtov – Kostel Navštívení Panny Marie (půdorys).....	90

Seznam tabulek

Tabulka 1: Itinerář.....	52
--------------------------	----

Seznam map

Mapa 1: Cesta do Žďáru nad Sázavou s vyznačenými průjezdnými místy	53
Mapa 2: Trasa památek, 1. část	54
Mapa 3: Trasa památek, 2. část	55

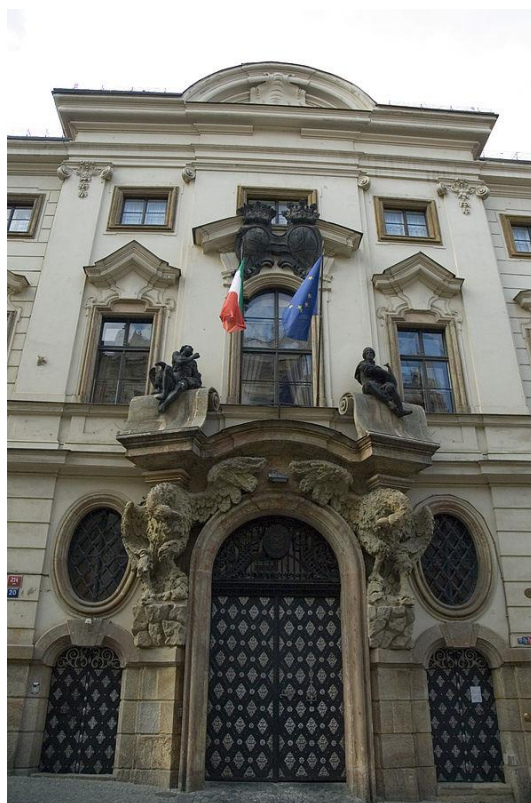
Obr. 1: Praha – Valkounský dům

Foto: Autor 2021

Obr. 2: Praha – Kolowratský palác

Foto: GASPARETTI, Francesco. *Flickr* [online]. [cit. 20.5.2021]. Dostupné z: <http://www.flickr.com/photos/20945389@N00/1204431320/>

Obr. 3: Praha – Morzinský palác
Foto: Autor 2021

Obr. 4: Praha – Kostel u Kajetánů
Foto: Autor 2021

Obr. 5: Praha – Kostel Panny Marie Vítězné (hlavní vstupní portál)
Foto: Autor 2021

Obr. 6: Praha – Kostel Panny Marie Vítězné (exteriér kostela a nádvoří)
Foto: Autor 2021

Obr. 7: Sedlec – Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele

Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Destinace, Kutná Hora* [online]. [cit. 22.5.2021]. Dostupné z: https://destinace.kutnahora.cz/photo_full/katedrала-nanebevzeti-panny-marie-a-sv-jana-krтитеle-32

Obr. 8: Sedlec – Hřbitovní kostel Věch svatých

Foto: MUSIL, Michal. *iTRAS – to nej z české krajiny* [online]. [cit. 22.5.2021]. Dostupné z: <https://itras.cz/kostnice-kutna-hora-sedlec/galerie/18526/>

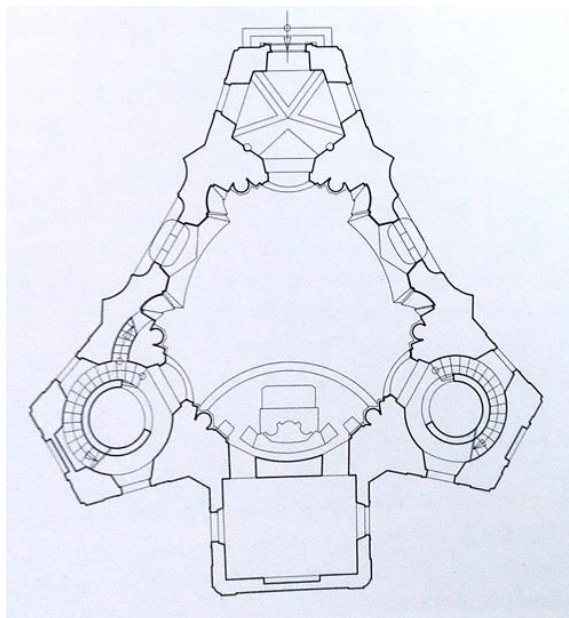
Obr. 9: Panenské Břežany – Kaple sv. Anny

Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Kudy z nudy* [online]. [cit. 22.5.2021]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/kaple-svate-anny-panenske-brezany>

Obr. 10: Panenské Břežany – Kaple sv. Anny (půdorys)

Foto: Panenské Břežany, kaple sv. Anny, půdorys. In: MACEK, Petr a kol. *Barokní architektura v Čechách*, Praha: Karolinum, 2015, s. 291. ISBN 978-80-246-2736-6.

Obr. 11: Mladotice – Kaple Jména Panny Marie

Foto: CHOMÁT, Jiří. *Jirka Chomát – Fotograf* [online]. [cit. 25.5.2021]. Dostupné z: <https://jirkachomat.cz/santini-mladotice/>

Obr. 12: Mladotice – Kaple Jména Panny Marie (interiér)

Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Kudy z nudy* [online]. [cit. 25.5.2021]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/kaple-jmena-panny-marie-v-mladoticich>

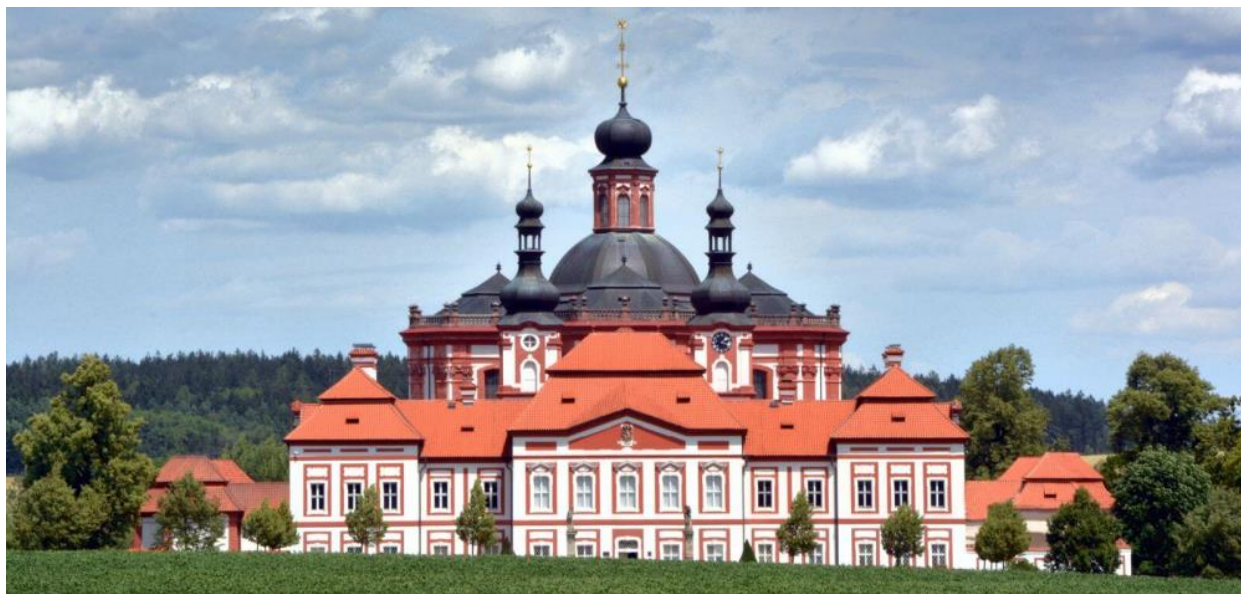
Obr. 13: Mladotice – Kaple Jména Panny Marie (schéma)

Foto: SLEZÁKOVÁ, Jana. Mladotice, kaple Jména Panny Marie, schéma kompozice kaple. In: BUKAČOVÁ, Irena. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*, Beroun: Machart, 2014, s. 138. ISBN 978-80-86720-61-6.

Obr. 14: Mariánská Týnice

Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Průvodce památkami ČR* [online]. [cit. 26.5.2021]. Dostupné z: <https://www.objevujpamatky.cz/marianska-tynice-muzeum-marianska-tynice/>

Obr. 15: Plasy – Cisterciácký klášter (letecký snímek)

Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Kudy z nudy* [online]. [cit. 26.5.2021]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/navstivte-prvni-panovnický-cisterciacký-klášter-v>

Obr. 16: Plasy – Cisterciácký klášter (jižní průčelí)

Foto: SCHLITZOVÁ, Jana. *Kam se vydat* [online]. [cit. 26.5.2021]. Dostupné z: <https://www.kamsevydat.cz/plasy-prvni-panovnický-cisterciacký-klášter/>

Obr. 17: Plasy – Cisterciácký klášter (schodiště)

Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Sermiri.cz – databáze skupin historického šermu, dobových řemeslníků a katalog historických akcí* [online]. [cit. 26.5.2021]. Dostupné z: <https://www.sermiri.cz/akce/konvent/5104>

Obr. 18: Kladruby – Klášterní kostel (západní vstupní průčelí)

Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Kudy z nudy* [online]. [cit. 26.5.2021]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/akce/koncert-v-klastere-kladruby>

Obr. 19: Kladruby – Klášterní kostel (severní průčelí)

Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Kulturní akce a kultura – Informuji.cz* [online]. [cit. 26.5.2021]. Dostupné z: <https://www.informuji.cz/objekt/10219-klaster-kladruby/cerven/>

Obr. 20: Kladruby – Klášterní kostel (pohled do kupole)

Foto: KARLÍČEK, Jakub. *Jakub Karlíček – osobní web* [online]. [cit. 26.5. 2021]. Dostupné z: <https://jakubkarlicek.cz/portfolio/klaster-kladruby/>

Obr. 21: Hubenov (hospodářský dvůr)

Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Kudy z nudy* [online]. [cit. 27.5.2021]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/barokni-hospodarsky-dvur-hubenov>

Obr. 22: Kalec (hospodářský dvůr)

Foto: KOČÍ, Radomír. *Mapa nemovitostí – databáze domů s historií*. [online]. [cit. 27.5.2021]. Dostupné z: <https://prazdnedomy.cz/domy/objekty/detail/5663-dvur-kalec>

Obr. 23: Hradec Králové – Kaple sv. Klimenta
Foto: Autor 2021

Obr. 24: Hradec Králové – Kaple sv. Klimenta (detail)
Foto: Autor 2021

Obr. 25: Hradec Králové – Biskupská rezidence (přední průčelí)
Foto: Autor 2021

Obr. 26: Hradec Králové – Biskupská rezidence (zadní průčelí)
Foto: Autor 2021

Obr. 27: Chlumeck nad Cidlinou – Karlova Koruna
Foto: Autor 2021

Obr. 28: Chlumeck nad Cidlinou – Karlova Koruna (snímek z dronu)
Foto: Autor 2021

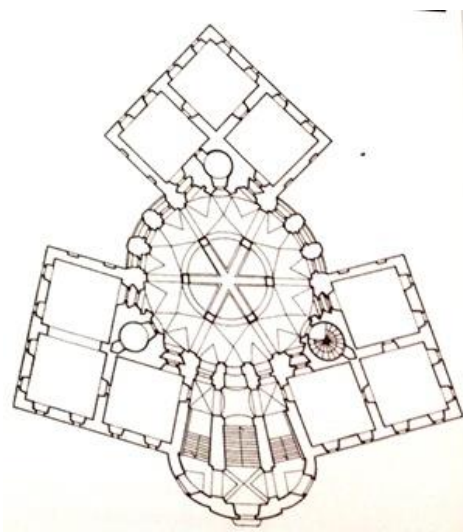

Obr. 29: Chlumeck nad Cidlinou – Kaple Zvěstování Panny Marie
Foto: Autor 2021

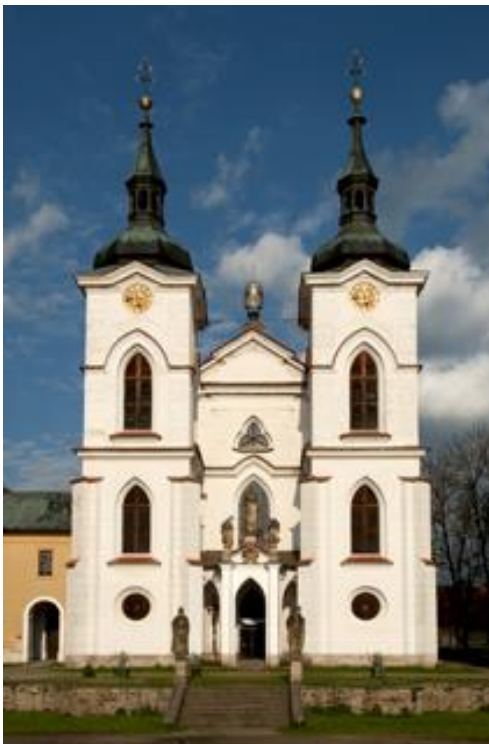
Obr. 30: Chlumeck nad Cidlinou – Karlova Koruna (půdorys)

Foto: Chlumeck nad Cidlinou, zámek, půdorys v úrovni přízemí. In: HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998, s. 363. ISBN 80-7184-664-3.

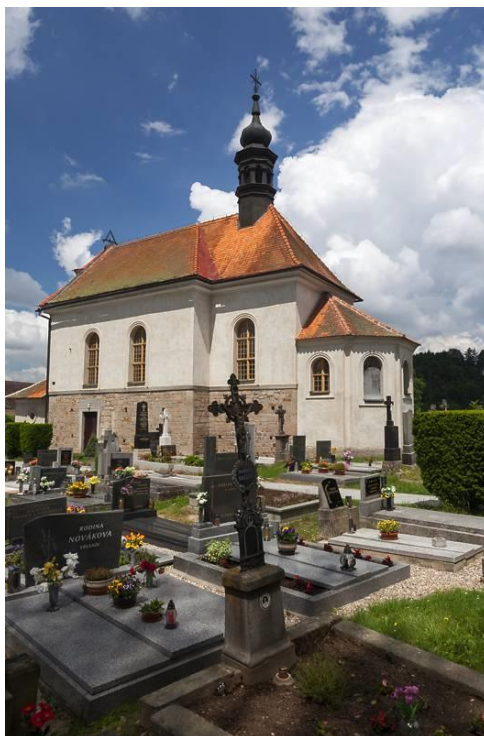
Obr. 31: Želiv – Kostel Narození Panny Marie

Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Kláster, pivovar, kanonie, turistický portál, Želiv*. [online]. [cit. 27.5.2021].
Dostupné z: <https://web.zeliv.eu/turisticky-portal/zakladni-historie/index.html>

Obr. 32: Želiv – Hřbitovní kostel sv. Petra a Pavla

Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Národní památkový ústav – Památkový katalog*. [online]. [cit. 27.5.2021]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-petra-a-pavla-2929616>

Obr. 33: Žďár nad Sázavou – Kostel Nejsvětější Trojice
Foto: Autor 2021

Obr. 34: Žďár nad Sázavou – Dolní hřbitov
Foto: Autor 2021

Obr. 35: Žďár nad Sázavou – Dolní hřbitov (pohled vstupním portálem)
Foto: Autor 2021

Obr. 36: Žďár nad Sázavou – Hospodářský dvůr Lyra
Foto: Autor 2021

Obr. 37: Žďár nad Sázavou – Hospodářský dvůr Lyra (letecký snímek)
Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého – Zelená hora*. [online]. [cit. 12.6.2021].
Dostupné z: <https://www.zelena-hora.cz/cz/santiniho-stavby-v-okoli>

Obr. 38: Žďár nad Sázavou – Konírna bývalé šlechtické akademie
Foto: Autor 2021

Obr. 39: Žďár nad Sázavou – Konírna bývalé šlechtické akademie (klenba vstupního prostoru)
Foto: Autor 2021

Obr. 40: Žďár nad Sázavou – Konírna bývalé šlechtické akademie (klenba stlačeného typu)
Foto: Autor 2021

Obr. 41: Žďár nad Sázavou – Kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše
Foto: Autor 2021

Obr. 42: Žďár nad Sázavou – Kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše (pohled na klenbu)
Foto: Autor 2021

Obr. 43: Žďár nad Sázavou – Vstupní křídlo prelatury
Foto: Autor 2021

Obr. 44: Žďár nad Sázavou – Studniční stavení konventu
Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého – Zelená hora*. [online]. [cit. 12.6.2021].
Dostupné z: <https://www.zelena-hora.cz/cz/santiniho-stavby-v-okoli>

Obr. 45: Žďár nad Sázavou – Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře
Foto: Autor 2021

Obr. 46: Žďár nad Sázavou – Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře (pohled na ambít a kaple)
Foto: Autor 2021

Obr. 47: Žďár nad Sázavou – Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře (interiér kaple v ambitu)
Foto: Autor 2021

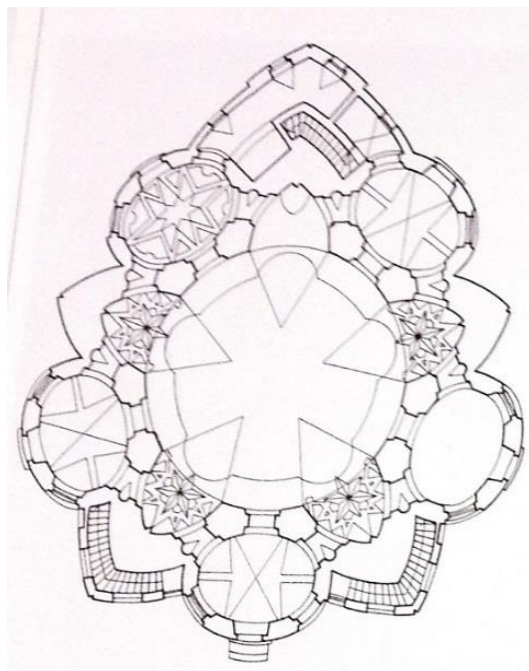

Obr. 48: Žďár nad Sázavou – Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře (model)
Foto: Autor 2021

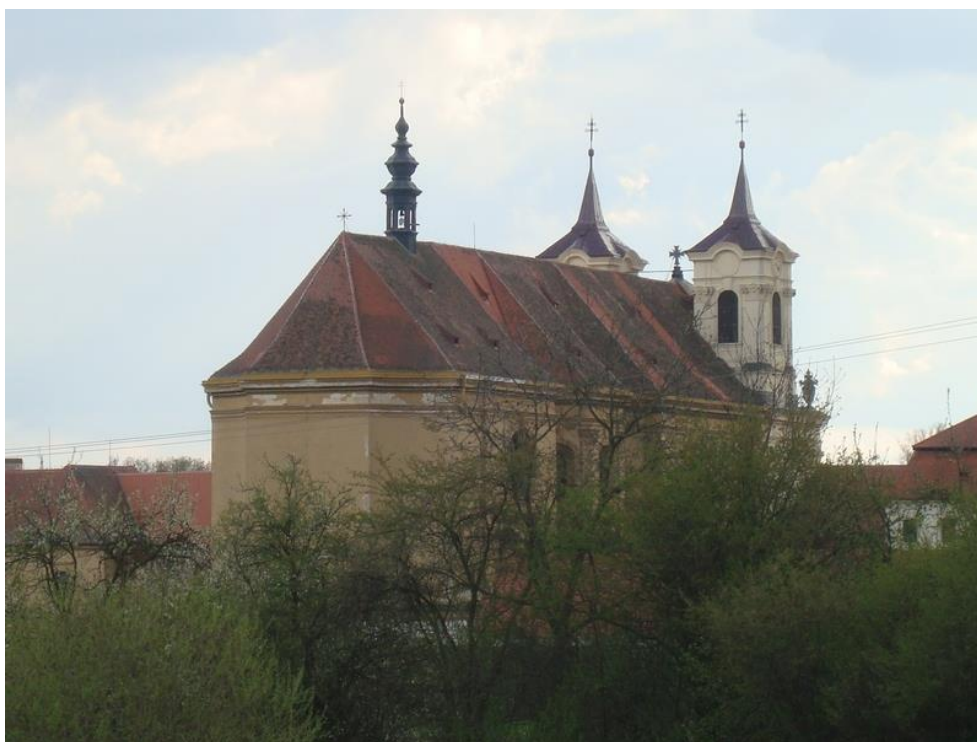
Obr. 49: Žďár nad Sázavou – Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře (půdorys)

Foto: Žďár nad Sázavou, poutní areál sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, půdorys kostela. In: HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998, s. 342. ISBN 80-7184-664-3.

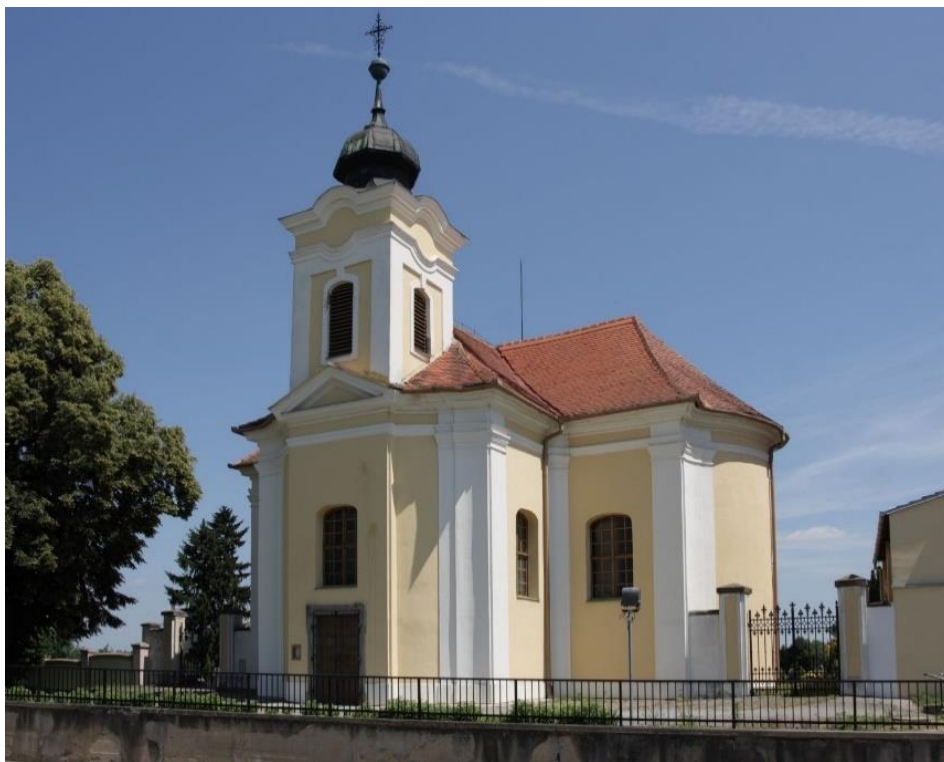
Obr. 50: Rajhrad – Kostel sv. Petra a Pavla (severní boční průčelí)

Foto: MILÍČOVÁ, Jana. *Blog Janie Milíčové*. [online]. [cit. 1.6.2021]. Dostupné z: <https://janie.8bit.cz/cyklovylet-do-rajhradu/>

Obr. 51: Rajhrad – Kostel Povýšení sv. Kříže

Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Kudy z nudy* [online]. [cit. 1.6.2021]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/kostel-povyseni-sv-krize-v-rajhrade>

Obr. 52: Zvole – Kostel sv. Václava

Foto: VYTLAČIL, Michal. *Michal Vytačil – Fotogalerie* [online]. [cit. 2.6.2021]. Dostupné z: <https://www.michalvytacicil.cz/galerie/kostely/kostel-sv-vaclava-ve-zvoli-1043.html>

Obr. 53: Křtiny – Kostel Narození Panny Marie

Foto: MALÝ, Lukáš. *Wikipedie, otevřená encyklopedie*. [online]. [cit. 5.6.2021]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_Jm%C3%A9na_Panny_Marie_\(K%C5%99tiny\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_Jm%C3%A9na_Panny_Marie_(K%C5%99tiny))

Obr. 54: Křtiny – Kaple sv. Anny

Foto: KLAJBAN, Michal. *Wikipedie, otevřená encyklopedie*. [online]. [cit. 5.6.2021]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_Jm%C3%A9na_Panny_Marie_\(K%C5%99tiny\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_Jm%C3%A9na_Panny_Marie_(K%C5%99tiny))

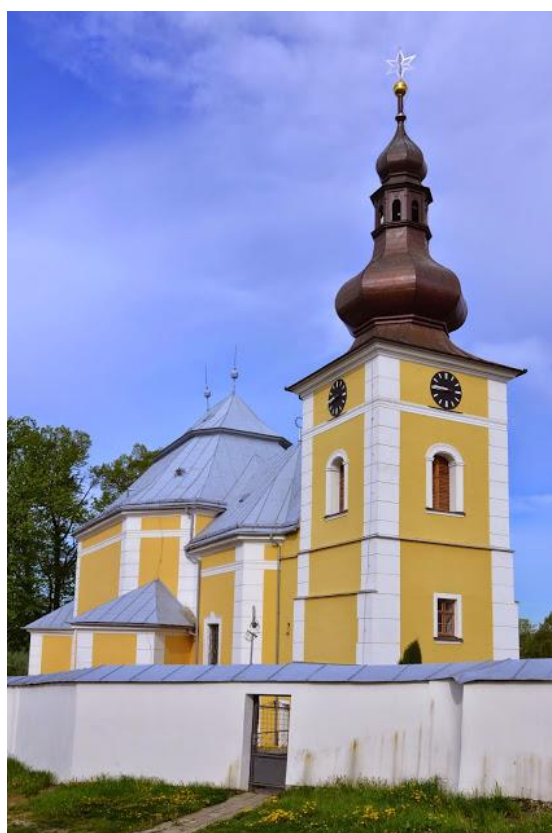
Obr. 55: Horní Bobrová – Kostel sv. Petra a Pavla

Foto: AUTOR NEUVEDEN. *Kudy z nudy* [online]. [cit. 2.6.2021]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/santiniho-kostel-sv-petra-a-pavla-v-bobrove>

Obr. 56: Obyčtov – Kostel Navštívení Panny Marie

Foto: VÁLA, Jaroslav. *Jarda Vála* [online]. [cit. 1.6.2021]. Dostupné z: <http://jardavala.blogspot.com/2015/05/dp-nad-udolim-frysavky.html>

Obr. 57: Obyčtov – Kostel Navštívení Panny Marie (půdorys)

Foto: Obyčtov, kostel Navštívení Panny Marie, půdorys. In: HORYNA, Mojmir. *Jan Blažej Santini – Aichel*, Praha: Karolinum, 1998, s. 391. ISBN 80-7184-664-3.

